

SISUKORD

I TEKSTILINE OSA

1	EESSÕNA	5
1	ÜLDPLANEERINGU LÄHTETINGIMUSED	6
2.1	Asend	6
2.2	Asustus	7
2.3	Halduskorraldus	9
2.3.1	Muudatused halduskorralduses	10
2.4	Rahvastik	10
2.4.1	Rahvaarvu dünaamika	11
2.4.2	Sooline ja vanuseline koosseis	13
2.4.3	Tööhõive	17
2.5	Loodusressursid	18
2.5.1	Aluspõhi, maastik, pinnakate, mullastik, kliima	18
2.5.2	Maavarad	18
2.5.3	Põhja- ja pinnavesi	19
2.6	Kaitstavad maa-alad ja objektid	21
2.6.1	Kaitstavad loodusobjektid	21
2.6.2	Muinsuskaitseobjektid	23
2.7	Maakasutus- ja kuuluvus	25
2.8	Teed ja kommunikatsioonid	26
2.8.1	Teedevõrk	26
2.8.2	Elektrivõrk	27
2.8.3	Telefoniside	27
2.8.4	Sideteenused	28
2.8.5	Tuletõrje veevõtukohtad	28
2.9	Ettevõtlus	29
2.9.1	Põllumajandus	29
2.9.2	Metsamajandus	30
2.9.3	Tööstus	30
2.9.4	Teenindusasutused	31
2.10	Kommunaalmajandus	34
2.10.1	Elamumajandus	34
2.10.2	Veemajandus, kanalisatsioon, puhastusseadmed	34
2.10.3	Soojamajandus	36
2.10.4	Jäätmemajandus	36
2.11	Sotsiaalne infrastruktuur	37
2.11.1	Koolid, lasteaiad	37
2.11.2	Meditiiniline teenindus	38
2.11.3	Sotsiaalhoolekanne	38
2.11.4	Klubid, rahvamajad, seltsid	39
2.11.5	Raamatukogud	40
2.11.6	Kirik	41
2.11.7	Kalmistud	41
2.11.8	Sportimisvõimalused	41

2.11.9 Puhkamisvõimalused	42
2.11.10 Transport	42
2.11.11 Turvalisus	42
2.12 Finantsressursid	43
2.12.1 Elanikkonna majanduslik seisund	43
2.12.2 Valla majanduslik seisund	44
2.13 Keskkonna seisund, keskkonnaohtlikud objektid	44
2.14 Koostöö, sõprussidemed	44
3. ARENGUSTRATEEGIA PÕHISUUNAD AASTANI 2010.	45
3.1 Arengustrateegia läbi Rapla Maakonna üldplaneeringu. Valla koht selles	45
3.2 Arengueeldused	45
3.3 Arengut pidurdavad tegurid	45
3.4 Looduskeskkond	46
3.5 Tervishoid	46
3.6 Sotsiaalhoolekanne	47
3.7 Turvalisus	47
3.8 Haridus	47
3.9 Kultuur	47
3.10 Noorsootöö	48
3.11 Kehakultuur	48
3.12 Külaelu	48
3.13 Välissuhted	48
3.14 Suhted naabritega, koostöö	49
3.15 Avalikud suhted	49
3.16 Teed ja transport	49
3.17 Elekter	49
3.18 Küttemajandus	50
3.19 Telekommunikatsioonid	50
3.20 Postiside	50
3.21 Ettevõtlus	50
3.22 Elamuehituse põhimõtted	52
3.23 Veemajandus	52
3.24 Jäätmemajandus	52
4. MAA-JA VEEALADE KASUTUSPÕHIMÕTTED JA KEHTIVAD KITSENDUSED	54
4.1 Kehtivad kitsendused	54
4.1.1 Riikliku kaitse all olevad mälestised	54
4.1.2 Looduskaitse	56
4.1.3 Veekaitse	58
4.1.4 Metsa kaitsekategooriad	60
4.1.5 Teed	61
4.1.6 Elektrivõrkude kaitsevööndid	62
4.1.7 Televõrkude kaitsevööndid	63
4.1.8 Gaasi- ja kaugküttevõrkude kaitsevööndid	64
4.1.9 Põhjaveekaitse	64

4.1.10 Reoveepuhastite sanitaarkaitsetsoonid	65	
4.1.11 Tuleohutusnõuded		65
4.1.12 Välisõhu saastekaitse	66	
4.1.13 Maaparandus	66	
4.2 Maade reserveerimine	67	
4.3 Maade sundvõõrandamine	67	
4.4 Keskkonnamõju hindamine ja keskkonnaauditeerimine	67	
4.5 Peremehetu ehitise hõivamise kord		68
5. KESKKONNA SÄÄSTLIK KASUTAMINE	68	
5.1 Säästev areng	68	
5.2 Elukohtade, maastike ja looduskoosluste kaitse	69	
5.3 Jäätmemajandus	69	
5.4 Maavarade kasutamine	69	
6. EHITAMISE PRINTSIIBID	70	
6.1 Detailplaneeringu kohustusega alad	70	
6.2 Arvestamine olemasoleva elu- ja looduskeskkonnaga	71	
6.3 Planeeringute koostamise järjestus, kehtivad planeeringud	71	
7. RAPLAMAA MAAKONNAPLANEERING. TEEMAPLANEERING	71	
7. 1 Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused	71	
7.1.1 Roheline võrgustik	71	
7.1.2 Väärtuslikud maastikud	73	
8. KASUTATUD MATERJALID	74	

II GRAAFILINE OSA

ÜLDPLANEERING MÕÕTKAVAS 1: 20 000

KAIU ALEVIK MÕÕTKAVAS 1: 5 000

KUIMETSA KÜLA MÕÕTKAVAS 1: 5 000

VAHASTU KÜLA MÕÕTKAVAS 1: 5 000

TEEMAKAARDID MÕÕTKAVAS 1: 50 000

1. LOODUSRESSURSID
2. VEEKOGUD
3. VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD
4. ROHELIST VÕRGUSTIKKU TOETAVAD ALAD
5. ASUSTUS
6. ELANIKKOND
7. SOTSIAALNE INFRASTRUKTUUR
8. TEEDEVÕRK
9. KOMMUNIKATSIOONID
10. PÕHJAVEE KAITSTUS JA KESKKONNAOHTLIKUD OBJEKTID

III LISAD

PLANEERINGU KOOSKÖLASTUSED

EESSÕNA

Vastavalt 2002 a. vastu võetud "Planeerimisseadusele" on jagatud on maa-alade planeerimine liikideks:

- üleriigiline planeering;
- maakonnaplaneering;
- üldplaneering;
- detailplaneering.

Seaduses äratoodud ülesanded valla üldplaneeringule:

- valla ruumilise arengu põhimõtete kujundamine;
- arenguga kaasneda võivate majanduslike, sotsiaalste ja kultuuriliste mõjude ning looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine ning selle alusel säästva ja tasakaalustatud ruumilise arengu tingimuste seadmine;
- maa- ja veealadele üldiste kasutamise- ja ehitustingimuste määramine;
- detailplaneeringu koostamise kohustusega alade määramine;
- miljööväärtusega hoonestusalade, väärtuslike põllumaade, maastike ja looduskoosluste määramine ning nende kaitse- ja kasutamistingimuste seadmine;
- roheline võrgustiku toimimist tagavate tingimuste seadmine;
- teede, tänavate ja liikluskorralduse üldiste põhimõtete määramine;
- vajaduse korral eraõigusliku isiku maal asuva tee avalikuks kasutamiseks määramise teeseaduses sätestatud korras;
- põhiliste tehnovõrkude trasside ja tehnorajatiste asukoha määramine;
- puhke- ja virgestusalade määramine;
- ranna ja kalda ulatuse ning ehituskeeluvööndi täpsustamine ranna ja kalda kaitse seaduses sätestatud korras;
- vajaduse korral ettepanekute tegemine kaitse alla võetud maa-alade ja üksikobjektide kaitsereežiimi täpsustamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks;
- vajaduse korral ettepanekute tegemine maa-alade ja üksikobjektide kaitse all võtmiseks;
- muude seadustest ja teistest õigusaktidest tulenevate maakasutus- ja ehitustingimuste kajastamine planeeringus.

Üldplaneering võib põhjendatud vajaduse korral sisaldada kehtestatud maakonnaplaneeringu muutmise ettepanekuid.

Üldplaneeringu koostamine on kohustuslik olulise ruumilise mõjuga objekti asukoha valiku tegemisel. Oluliseks ruumiliseks objektiks seaduse mõistes on objekt, millest tingitud transpordivood, saasteainete hulk, külastajate hulk ja tooraine ning tööjõu vajadus muutuvad kavandatavas asukohas oluliselt.

Üldplaneeringuga määratakse detailplaneeringute koostamise vajadus ja järjestus ning näidatakse majanduslikud võimalused üldplaneeringu elluviimiseks.

Üldplaneering koostatakse lähima 10-15 aasta maakasutusstrateegia väljatöötamiseks, mille alusel suunata investeeringuid, ehitustegevust, maakorraldust.

Aktuaalsuse säilitamiseks on vajalik kehtiva üldplaneeringu ülevaatamine iga 2-3 aasta järel ning vastavalt toimunud muudatustele ja arengule viia planeeringusse sisse vastavad uuendused.

Üldplaneeringuga selgitatakse parim tee eri piirkondade arenguks, kusjuures on arvestatud piirkondade potentsiaaliga – asend, teedevõrk, olemasolev infrastruktuur,

traditsioonilised tegevusalad, olemasolev haridus- ja teenindusasutuste võrk, loodusressursid, muinsuskaitseobjektid jt. vaatamisväärsused jms.

Kaiu valla üldplaneeringu koostamise aluseks on Kaiu Vallavolikogu otsus nr...2002. Planeering on valminud AS Valtu Projekt ja Kaiu Vallavalitsuse koostöös, kaasates planeeringu valmimisse Rapla Maavalitsuse vastavaid spetsialiste ning valla elanikke.

Töögrupp:

Tõnis Kurisoo	OÜ Valtu Projekt juhataja, töögrupi juht
Ülle Kiviste	Kaiu vallavanem
Villu Vasar	Kaiu valla maakorraldaja
Ooli Miilen	Kaiu valla nõunik
Marko Orav	Kaiu valla arvutispetsialist
Tiit Krosmann	OÜ Valtu Projekt arhitekt
Sirje Kurisoo	OÜ Valtu Projekt arvutispetsialist
Ülle Kraiss	OÜ Valtu Projekt projekteerija

Käesoleva üldplaneeringu koostamine algas andmete kogumisega olemasoleva olukorra kohta. Lähtematerjal töötati läbi ning täiendati, seejärel koostati arengustrateegia ja üldplaneeringu ettepanek.

Tutvustamiseks planeeringus kajastatavaid muudatusi korraldati planeeringu avalik väljapanek.

2. ÜLDPLANEERINGU LÄHTETINGIMUSED

2.1 ASEND

Kaiu vald asub Rapla maakonna kirdeosas, põhja- ja kirdepiir ühtib maakonna piiriga. Vald piirneb Rapla maakonna Juuru, Kehtna ja Käru valdadega, Harju maakonna Kõue vallaga ning Järva maakonnas Väätša vallaga.

Valla pindala on 261 km². Elanike arv seisuga 01.01.2002 a. oli 1741 elanikku.

Valla keskuseks on Kaiu alevik, mis asub Purila – Kose mnt.-lt lõunasuunas 3 km kaugusel. Maakonnakeskusest Raplast asub Kaiu alevik idasuunas 25 km kaugusel. Pealinnast Tallinnast asub vald lõunasuunas 65 km kaugusel.

Tabel 1

Asukoht	Rapla Maakonna kirdeosa
Pindala	261 km ²
Naabervallad	Käru, Juuru ja Kehtna - Rapla maakonnas; Kõue vald - Harju maakonnas

Valla keskus	Väätsa vald - Järva maakonnas
Valla loomine	Kaiu alevik
Alaliste elanike arv	loomine 01.09.1993.a.
(seisuga 01.01.2002)	1741 inimest

2.2 ASUSTUS

Esmakordselt on Kaiu küla märgitud juba 13.saj. algil, kui Taani kuningas tegi annetusi Kaiu Tsisterslaste Ordule.

Kuimetsa (Quiuames) küla on esmakordselt märgitud 1241.a. Taani hindamisraamatus. 1286 a. sai Tallinna naistsisterslaste klooster kinkeaktiga oma valdusse Kuimetsa ja Kaiu ümbruse maad. 1345. aastast on teateid kloostrimõisa kohta.

Vahastu kant oli hõreda asustusega muinasmaakonna Alempoisi põhjapiiriks.

Jüriöö ülestõusu järel läks Kaiu Harjumaa ordule. Feodaalse killustumise perioodil XV ja XVI sajandil jagunes Juuru kihelkond taanlaste ja Tallinna kloostrite vahel. Kihelkonna idapoolse osa peremeheks sai Tallinna naistsisterslaste klooster. XV sajandi algul ehitati Kuimetsa kloostrimõisa kaitseks Tornlinnus (arvatavasti 1412), mis hävis Liivi sõja ajal 1574.

Feodalismi periood, mis algas pärast maa vallutamist, tõi endaga kaasa kirikute, linnuste ja mõisate rajamise. Külade ning üksikperede asustuse kasvu katkestasid korduvalt ülestõusud, sõjad, näljahädad ning taudid. Peale Põhjasõda algas agraarse iseloomuga asulastike laienemine. Mõisaid rajati enamasti haritud maadele ning sellega kaasnes külade ning talude hävitamine ja ümberpaigutamine.

Kapitalismi perioodil, mille alguseks Eestis loetakse 19.saj. 60-ndaid aastaid, viidi ellu mitmeid ühiskondlikke reforme - toimus mõisa- ja talumaa eraldamine, talude päriksmüümine. Peale Eesti iseseisvumist 1920-ndate aastate algul läbiviidud agraar-reformiga võõrandati mõisamaad, jagati asundustalusid.

Sotsialismi perioodil koondus maarahvas üha enam loodud sovhoosi- ja kolhoosikeskustesse, kus paiknesid enamused majandite tootmishoonetest ning teenindusasutustest. Kõrvalise asendiga külad tühjenesid.

Tabel 2

Praeguse Kaiu valla territooriumil paiknesid **1939**(1.04.1939) aastal järgmised külad:

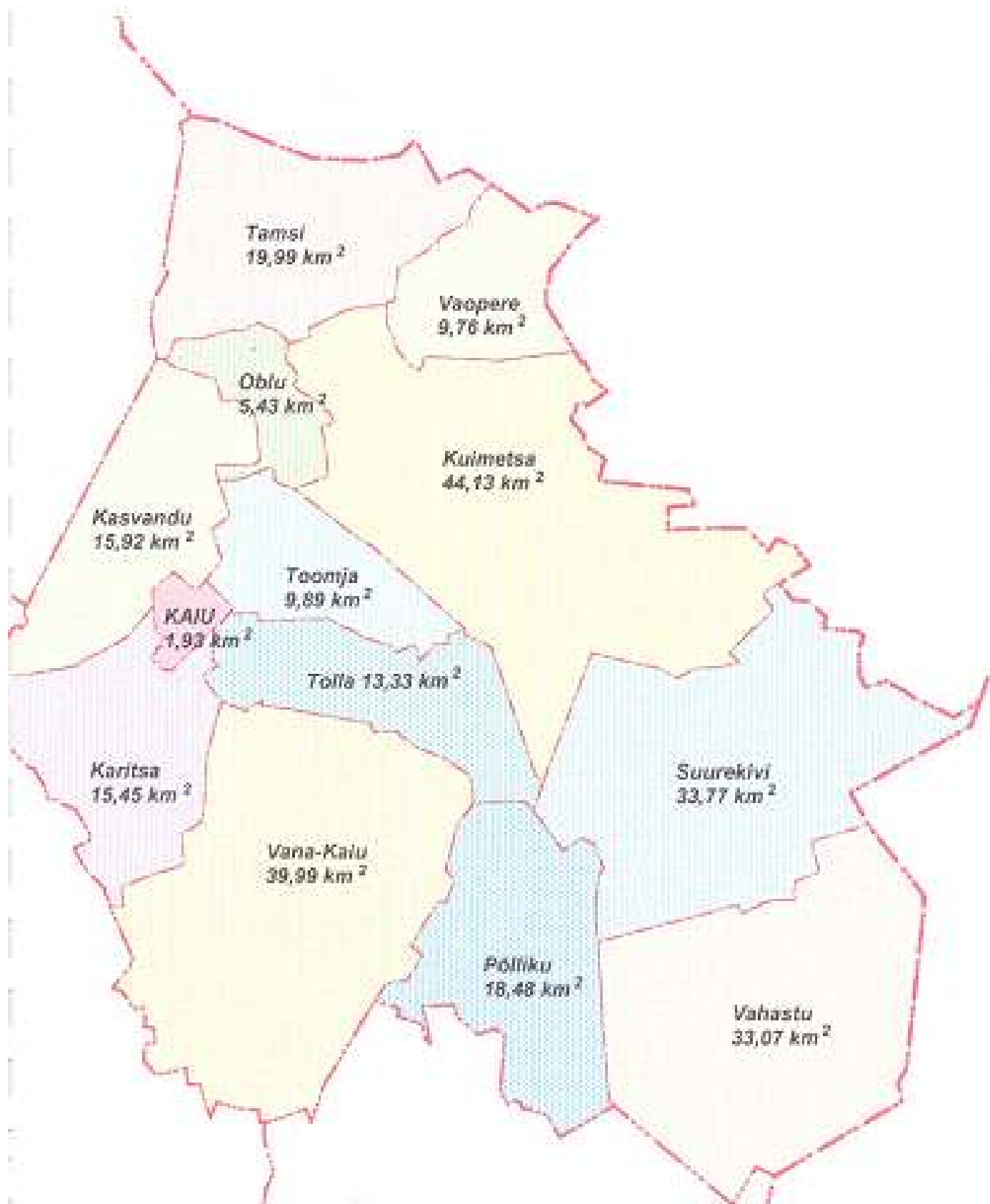
küla 1939	majapidamiste arv	elanike arv	küla 2003
Saunametsa	22	97	Vahastu
Vahastu	16	71	Vahastu
Tagasmäe	8	33	Vahastu
Nõmme	26	92	Vahastu

Maarissoo	17	76	Vahastu
Päri	8	36	Vahastu
Leedi	17	70	Vahastu
Taga-Pöllika	11	45	Kuimetsa
Ees-Pöllika	3	14	Kuimetsa
Kuimetsa küla	42	165	Kuimetsa
Kuimetsa asundus	44	235	Kuimetsa
Vaopere	46	199	Vaopere
Kaomäe	9	30	Tamsi
Siuge	21	89	Tamsi
Tamsi	28	124	Tamsi
Oblu	11	57	Oblu
Lakevainu	12	43	Oblu
Viirika	10	41	Tolla
Tolla, Luksi	14	56	Tolla
Toomja	36	142	Toomja
Ärisma	11	41	Kasvandu
Kasvandu	44	204	Kasvandu
Karitsa	18	69	Karitsa
Rasala	16	56	Karitsa
Salutaguse	19	77	Karitsa
Rummküla	19	91	Karitsa
Junnküla	13	51	Karitsa
Lihu	14	59	Vana-Kaiu
Kaiu asundus	26	146	Vana-Kaiu
Oraniku	14	59	Vana-Kaiu
Pölliku	23	126	Pölliku
Tammistu	6	22	Pölliku
<hr/>			
Kokku	649	2716	

2.3 HALDUSKORRALDUS

Ajalooliselt on enamus Kaiu valla territooriumist kuulunud Juuru kihelkonda, Vahastu ümbrus aga Türi kihelkonda.

Kaiu vald on moodustatud Eesti Vabariigi otsusega nr.232 22. juulist 1993.a. Valla territooriumi moodustavad endised (1938.a.) Kaiu, Kuimetsa ning Vahastu vald.

Nõukogude okupatsiooni ajal oli Kuimetsa vald likvideeritud ja ühendatud Juuru külanõukoguga.

Kaiu valla nn. tõmbekeskusteks on:

- Kaiu alevik ning selle ümbrus;
- Kuimetsa küla (kaugus valla keskusest 6 km);
- Vahastu küla (kaugus valla keskusest 22 km).

Peale nimetatud suurema keskuse paikneb veel valla territooriumil 10 küla - Karitsa, Kasvandu, Vana-Kaiu, Toomja, Tolla, Põlliku, Oblu, Tamsi, Vaopere ning Suurekivi. Suurim küladest on Kuimetsa 425 elanikuga ning väiksem Oblu 28 elanikuga. Üle 100 elaniku on veel Vahastus (126 elanikku) ning Vana-Kaius (102 elanikku).

Valla keskus asub Kaiu alevikus. Vallamaja, milles asub ühtlasi ka Kaiu Rahvamaja, on ehitatud 1894 aastal.

Omavalitsustele seadusega sätestatud ülesannete täitmist tagavad üldplaneeringu koostamise ajal järgmised vallatöötajad:

- vallavanem Ülle Kiviste
- vallasekretär Maie Teearu
- pearaamatupidaja Marju Toel
- maakorraldaja Villu Vasar
- sotsiaaltöö spetsialist Brita Kiik
- registripidaja Malle Vessart
- spordi- ja kultuurinõunik Aivo Sildvee
- nõunik Ooli Miilen
- raamatupidaja Marju Mais
- raamatupidaja Külli Praats
- arvutispetsialist Marko Orav

Kaiu Vallavolikogu on 9-liikmeline. Vallavolikogu komisjonid on:

- eelarvekomisjon,
- sotsiaalkomisjon,
- revisjonikomisjon,
- kodanikukaitse komisjon,
- kultuuri-ja spordikomisjon.

Tabel 3. Haldus

rahvastiku tihedus	6,67 elanikku/km ²
haldusüksused	12 küla, 1 alevik
üle 100 elanikuga haldusüksused	Kaiu alevik, Kuimetsa, Vahastu, Vana-Kaiu

2.3.1 Muudatused halduskorralduses

Kavandatava haldusreformi aruteludes välja pakutud mõte - ühinemine Juuru vallaga - ei ole Kaiu valla elanikele vastuvõetav, selles ei nähta otstarbekust.

Haldusterritoriaalne reform on võimalik ja vajalik ainult peale igakülgset sotsiaal-majanduslikku analüüsi, selle avalikustamist kõigile piirkonna elanikele ja rahva arvamuse väljaselgitamist.

2.4 RAHVASTIK

Tabel 4. KAIU valla külade elanike arv seisuga 01.01.2002

Küla nimi	alali- sed el.-d	küla suurus km ²	ümber-rahvastiku mõõt km	tihe- sus el./km ²
KAIU alevik	571	1,93	6,20	296,16
KARITSA	79	15,45	20,00	5,11
KASVANDU	77	15,92	20,11	4,84
KUIMETSA	425	44,13	39,05	9,63
OBLU	28	5,43	13,75	5,16
PÖLLIKU	37	18,48	22,40	2,00
SUUREKIVI	55	33,77	29,82	1,63
TAMSI	31	19,99	21,31	1,55
TOLLA	99	13,33	20,12	7,42
TOOMJA	55	9,89	15,57	5,56
VAHASTU	126	33,07	24,12	3,81
VANA-KAIU	102	39,99	29,11	2,55
VAOPERE	56	9,76	14,31	5,74
kokku	1741	261,12	86,86	6,67

Tabel 5. Elanikkonna jaotus kodakondsuse järgi (seisuga 31.03.2000)

Eesti kodakondsus	1675
Venemaa kodakondsus	1
Muu riigi kodakondsus	1
Kodakondsus määratlemata	7
Kodakondsus teadmata	11
<hr/>	
Kodakondsus kokku	1695

Tabel 6. Rahvastiku jaotus hariduse järgi (31.03.2000.a.)

alghariduseeta, kirjaoskamatu		0
alghariduseeta, kirjaoskaja		159
algharidus		242
üldpõhiharidus	398	
üldkeskharidus		210
kutseharidus		0
kutseharidus (koos põhiharidusega)		14
kutseharidus (koos keskharidusega)		89
kutsekeskharidus keskhariduse baasil		18
keskeriharidus pärast põhiharidust		180
keskeriharidus pärast keskharidust		53
kõrgharidus		72
magistrikraad		0
doktorikraad		1
haridustase teadmata	27	
<hr/>		
haridustase kokku		1463

2.4.1 Rahvaarvu dünaamika

Tabel 7. Rahvaarv erinevatel aastatel peale valla loomist 1993.a.

küla	1993	1995	1997	1999	2001	2002
KAIU alevik	693	681	674	640	585	571
KARITSA	85	80	75	75	82	79
KASVANDU	77	70	80	75	77	77
KUIMETSA	424	445	446	435	427	425

OBLU	42	33	31	27	28	28
PÖLLIKU	36	37	38	38	37	37
SUUREKIVI	48	48	47	52	54	55
TAMSI	34	37	38	34	32	31
TOLLA	-	-	-	91	100	99
TOOMJA	132	131	132	58	58	55
VAHASTU	121	132	135	140	130	126
VANA-KAIU	116	121	120	103	101	102
VAOPERE	42	42	40	45	57	56
kokku	1850	1857	1856	1813	1768	1741 -109

Elanike arvu muutus vaadeldud perioodil (9.a) :
1993 - 2002 94,1%

Tabel 8. Sünnid 1994-2002 a.

Aasta	Sündinud*		
	mehednaisedkokku		
1994	16	11	27
1995	15	11	26
1996	9	8	17
1997	7	10	17
1998	5	5	10
1999	8	10	18
2000	10	12	22
2001	10	9	19
2002	7	9	16
kokku aastad 87	85	172	

Tabel 9. Sünnid 1994-2002 a.

Aasta	Surnud †		
	mehednaisedkokku		
1994	8	9	17
1995	11	16	27
1996	11	6	17
1997	13	13	26
1998	14	8	22
1999	5	6	11
2000	7	12	19
2001	7	11	18
2002	6	13	19
kokku aastad 82	94	176	

2.4.2 Sooline ja vanuseline koosseis seisuga 01.01.2002 külade lõikes

Tabel 10.

1.Kaiu alevik

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	278	89	165	24
N	293	69	174	50
kokku	571	158	339	74

2.Karitsa

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	40	11	23	6
N	39	11	12	16
kokku	79	22	35	22

3.Kasvandu

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	39	7	27	5
N	38	10	13	15
kokku	77	17	40	20

4.Kuimetsa

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	198	59	125	14
N	227	76	109	42
kokku	425	135	234	56

5.Oblu

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	16	-	14	2
N	12	1	7	4
kokku	28	1	21	6

6.Põlliku

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	16	2	12	2
N	21	5	7	9
kokku	37	7	19	11

7.Suurekivi

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	27	8	14	5
N	28	7	10	11
kokku	55	15	24	16

8.Tamsi

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	21	6	11	4
N	10	1	5	4
kokku	31	7	16	8

9.Tolla

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	59	10	46	3
N	40	15	20	5
kokku	99	25	66	8

10.Toomja

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	29	4	21	4
N	26	4	12	10
kokku	55	8	33	14

11.Vahastu

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	65	17	44	4
N	61	16	25	20
kokku	126	33	69	24

12.Vana-Kaiu

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	53	17	32	2
N	49	12	21	18
kokku	102	29	53	20

13.Vaopere

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	26	6	15	5
N	30	10	13	7
kokku	56	16	28	12

Tabel 11. Sooline ja vanuseline koosseis seisuga 01.01.2002.a valla lõikes

	rahvaarv 01.01.2002	lapsed 0-17	vanusegrupp 18-61M 18-56N	vanusegrupp 62-..M 57-..N
M	865	236	549	80
N	876	237	428	211
kokku	1741	473	977	291

Valla elanike arv seisuga 1.01. 2002 aastal 1741, sellest mehi 865 ja naisi 876. Valla elanikest on naisi 50,3% ja mehi 49,7%.

Kõige rohkearvulisemalt on esindatud tööealiste meeste (vanus 18-62a)grupp - 549 meest e. 31,5% ning kõige väiksemaarvulisemalt pensioniealiste meeste grupp 4,6%.

2.4.3 Töölane ja sotsiaal-majanduslik aktiivsus 31.03.2000.a

Tabel 12.

	Mehed Naised KOKKU		
Töölane ja sotsiaal-majanduslik staatus	618	654	1272
Majanduslikult aktiivne	421	309	730
... töötaja	381	286	667
... püsiva lepinguga palgatöötaja	271	243	514
... muu palgatöötaja	36	8	44
... ettevõtja-tööandja, talupidaja palgalise tööjõuga	11	3	14
... üksikettevõtja, vabakutseline, talupidaja palgalise tööjõuta	41	23	64
... palgata töötaja talus, pereettevõttes	9	6	15
... tulundusühistu liige	1	1	2
... ajateenija	8	0	8
... töölane staatus teadmata	4	2	6
... töötu	40	23	63
Majanduslikult mitteaktiivne	195	344	539
... (üli)õpilane	64	56	120
... pensionär	89	216	305
... kodune	3	53	56
... muu mittetöötav	39	19	58
Majanduslik aktiivsus teadmata	2	1	3

2.5 LOODUSRESSURSID

2.5.1 Aluspõhi, reljeef, pinnakate, mullastik, kliima

Kaiu valla maad asuvad Põhja-Eesti lavamaal ning Kõrvemaal.

Geoloogilise aluspõhja moodustavad ülemordoviitsiumi ja alamsiluri lubjakivid ja dolomiidid, mis lasuvad kambriumi liivakividel ja savidel, nimetatud settekivimite all on moonde- ja tardkivimid: graniidid, gneissid, kildad. Aluspõhja katab vahelduvas paksuses lubjarikas moreen, kohati ulatub paasaluspõhi maapinnani. Nõgudes ja orundites on pinnakatteks jääpaisjärvede setted ning turvas.

Reljeefile annavad ilme tasandikud, mis vahelduvad madalamate nõgusate aladega, kõrgusvahed ulatuvad harva üle 10 m.

Looduslikku taimkatet on säilinud peamiselt põllumaaks mittesobivatel aladel. Õhukese pinnakattega loopealsed on enamasti metsa all, mis vahelduvad lubjarikkal moreenpinnasel kasvavate laane- või saluilmeliste metsadega. Laiemalt on levinud lubjarikkad ja niisked niidud ja puisniidud. Kõrvemaa osas on ülekaalus raba-taimekooslus, rabastunud männisegametsad ja männikud.

Põhja-Eesti lavamaa kuulub suuremalt osalt Rapla agromullastikulisse mikrorajooni, kus põllumajandusmaadel on leetmuldi 1,0%, kamar-karbonaatmuldi 39,7%, soostunud leetmuldi 1,7%, kamar-gleimuldi 36,7%, soomuldi 20,3% ja lammimuldi 0,6%. Lavamaa äärealal suureneb soostunud ja soomuldade osatähtsus. Põhja-Eesti lavamaa on võrreldes muude maastikuvaldkondadega rohkem põllustatud ja tihemini asustatud.

Põhja-Eesti lavamaa kuulub Eesti merelisse kliima valdkonda, kuigi kliima merelised tunnused avalduvad tunduvalt nõrgemini kui rannikualadel. Kuusikul asuva meteoroloogiajaama andmetel (Kuusiku ilmajaama andmeid võib mõningaid kohalikke iseärasusi kõrvale jättes pidada iseloomustavaiks terve maakonna kohta) on aasta keskmine temperatuur 4,5°C. Aasta külmema kuu (veebruari) temperatuur on - 6,5°C, soojema kuu (juuli) temperatuur on +16,6 °C. Piirkonnale on iseloomulik öökülmade sage esinemine. Vegetatsiooniperioodi pikkus on 174 päeva, sellest ainult 111 päeva on öökülmadeta.

2.5.2 Maavarad

Kruusliiv

Endises Tagasmäe karjääris on võimalik vähesel määral kasutada maa-ainest, mis vajab enne kasutamist purustamist.

Turvas

Soodes, mis on esitatud looduskaitsealusteks aladeks, turba kaevandamine kõne alla ei tule.

Põlliku rabast kaevandati ja toodeti 1960-1970-ndatel freesturvast, praeguseks ajaks on raba ammendatud. Mahtra soostikust kaevandati 1980-1990-ndatel väetiseturvast.

Muud loodusvarad

Muudeks looduslikest ressurssidest võib nimetada graniitkive, paasi ja savi. Paasi kaevandati Tamsi küla maadel, kus on senini säilinud lubjapõletusahju jäänused. Paljud endisaegsetest ehitistest on tehtud kohalikust materjalist.

2.5.3 Põhja- ja pinnavesi

Põhjavee kaitstuse ja kasutamistingimuste järgi paikneb vald ordoviitsiumi ja siluri paealal. Tootmisest ja elutegevusest tekkivad reoained levivad koos sademeveega läbi kattekihi, paepragude ja karstitühemike põhjavette. Hapniku vähesuse tõttu on isepuhastumine põhjavees nõrk. Põhjavesi on pärit alam-siluri ja ülem-ordoviitsiumi horisontidest. Piirkonniti on esinenud tugevat põhjaveereostust, seda eriti põllumajandusliku suurtootmise ajal suurfarmide piirkonnas. Probleemiks on olnud nitraadireostus, vähemal määral bakteriaalne- ja õlireostus. Suurtootmise hääbumine on vähendanud põhjaveereostust.

2000-ndal aastal rekonstrueeriti Kaiu aleviku kanalisatsioonitrassi 800 m ulatuses, tööde jätkamine on kavas nii ruttu kui võimalik, sest amortiseerunud vee- ja kanalisatsioonitrasside purunemine mõjutab nõrgalt kaitstud põhjavett. Samuti on kavas alustada ühisveevärgi rekonstrueerimist.

Kaiu valda läbivad kolm suuremat jõge - Käru, Atla ja Keila jõgi.

Atla jõgi voolab läbi valla keskosa.

Keila jõgi voolab valla territooriumi edelaosas. Karitsas on jõeale rajatud veehoidla ja ujumiskoht.

Käru jõgi voolab põhja-lõunasuunaliselt valla idaosas ja suubub Pärnu jõkke.

Valla edelaosas asuvad **Loosalu** ja **Väike-Loosalu järved**, Loosalu järv on Eesti suurim huumustoiteline rabajärv.

Valla idaosas asuvad **Kadja** ja **Aela järved**.

Tabel 13. Pinnavesi

- avalikult kasutatavad vooluveekogud :

Atla jõgi	valgala 124 km ² ,
Keila jõgi	valgala 682 km ²
Käru jõgi	valgala 317 km ²
Raka oja	valgala 45,5 km ²
Kädva oja	valgala 45,2 km ²

- ojad, peakraavid ja kraavid:

Atla jõgi:

Kadja kraav	-
Kaiu (Kaiumeeste) peakraav	valgala 5,6 km ²
Lagevainu kraav	valgala 6,2 km ²

Keila jõgi:

Kässu oja	valgala 9,6 km ²
Männiksaare oja	valgala 6,5 km ²
Nipernaadi kraav	valgala 14,4 km ²
Kasvandu peakraav	valgala 8,8 km ²

Käru jõgi:

Aela kraav	-
Vahastu peakraav	valgala 20,0 km ²

- järved

Kadja järv	pindala 13,4 ha
Aela järv	pindala 9,8 ha
Loosalu järv	pindala 34,1 ha
Väike- Loosalu järv	pindala 3,4 ha

- veehoidlad

Karitsa veehoidla	pindala 4,4 ha
-------------------	----------------

- kuivendatud maad

3916 ha

sood, rabad

Mahtra (Kolgu)	545 ha
Aela-Viirika	2602 ha
Loosalu	867 ha
Piiumetsa	256 ha

tarbitavad põhjavee kihid

alam-silur, ülem-ordoviitsium

2.6 KAITSTAVAD MAA-ALAD JA OBJEKTID

2.6.1 Kaitstavad loodusobjektid

Tabel 14.

kaitstav objekt	reg.	asukoht number (küla)
Sookaitsealad		
- Mahtra (Kolgu) sookaitseala 545 ha	..	Kasvandu
- Kõnnumaa maastikukaitseala 5713 ha	..	Vana-Kaiu

- Aela-Viirika maastikukaitseala 2602 ha	..	Toomja, Põlliku, Tolla, Suurekivi, Kuimetsa
- Piiumetsa sookaitseala 258 ha	..	Vahastu
Pinnavormid ja pinnavormide kaitsealad		
- Aasumägi 6 ha	..	Karitsa
- Kuimetsa karstiala 28,5ha	..	Kuimetsa
Põlispuude grupid, metsaosad, puudesalud		
- Hernemäe kasesalu 1,1ha	..	Tolla
- Kamara männik 2,0 ha	..	Kuimetsa
Üksikpuud, gruppidena kasvavad puud ning hajali kasvavate üksikpuude kogumikud		
- Vahastu tamm	..	Vahastu
- Lepiku pärnad	..	Kuimetsa
- Lõhisleheline hall lepp	..	Vahastu
- Kuimetsa põlispuud 2,9 ha	..	Kuimetsa
- Kaiu põlispuud	..	Kaiu
Rändrahnud		
- Vahastu Rändrahn	...	Vahastu
Ohvrikivid		
- ohvrikivi
Allikad		
- Örde (Ulmu) allikad	1389	Tamsi
Õpperajad		
- Loosalu-Paluküla looduse õpperada		Vana-Kaiu
Kaitseala		
- metsise elupaikade kaitseala	..	Tamsi, Vana-Kaiu, Vahastu, Põlliku

Mahtra sookaitseala - asub Rapla maakonna kirdeosas paikneva soomassiivi lõunaserval. Seda piirab põhjast Atla jõgi, lõunast Kuimetsa - Juuru maantee. Mahtra (Kolgu) soo on tekkinud Pandivere kõrgustiku jalamil loode-kagusuunalise nõo põhjaosas järve, lõunaosas mineraalmaa soostumise tagajärjel. Kuulub Kesk-Eesti väikerabade valdkonda. Turbakihi kekmine paksus on 3 m, maksimaalne 5 m. Keskosas levib enamasti puhmaraba, mis läheb üle jõhvkarikkaks siirdesooks, see omakorda madalsoometsaks. Rabas elutseb ka must toonekurg. Kaitseala jääb Tallinna veehaarde kaitsetsooni, millest johtub ka tema veemajanduslik tähtsus. Kaitse alla on võetud eeskätt ökoloogilistel ja ressursoloogilistel kaalutlustel.

Kõnnumaa maastikukaitseala kuulub Kesk-Eesti väikerabade valdkonda, asetseb Keila ja Kärü jõgede veelahkmel kirde-edelasuunalises nõos. Turbalasundi all leiduv

õhuke sapropeelikiht osutub järve soostumisele. Turbalasundi keskmine түsedus on 3m piires, maksimaalne 7m. Kaitseala põhja- ja kaguosas ning kõrgsoo äärealadel levib madalsookaasik või -segamets rikkaliku alustaimestikuga (angervaks, suurtarn, sõnajalg, pilliroog). Üle poole pindalast on raba - valdavalt puis-laukaraba, servaalal ka rabamännik. Leidub mitmeid soosaari. Seal asuv 5m sügavune Loosalu järv on suurim ja ühtlasi tüüpilisim huumustoiteline rabajärv Eestis. Järv on tõenäoliselt jäänuks kunagisest soostuma hakanud veekogust. Ümbritsetud on ta lagerabast, ainult järvekaldail leidub üksikuid mände, lõunakaldail ka lehtpuid. Lainetuse murrutuse tulemusena langevad mõnedki puud koos rabapinnasega vette. Järv on nõrga läbivooluga, toitub peamiselt rabavetest, keemilise koostise poolest üks mineraalainetevaesemast järvedest Eestis. Seetõttu puuduvad seal ka kõrgemad taimed ; fütoplanktoni on vaene - domineerivad mõned ikkes- ja ränivetikate liigid. Zooplanktoni hulga ja koostise poolest kuulub järv keskmiste hulka (pemiselt vesikirbulised, keriloomad, vähem aerjalalisi),kuid põhjaloomastik on vähene. Huvipakkuv on teiste surusääsklaste vastsete seas meil haruldase Orthocladius naumann esinemine, mida peetakse turbamudarikaste setetega vete indikaatoriks.

Paarsada meetrit põhja poole jääb Väike-Loosalu järv, mida suure järvega ühendab praeguseks kinnikasvanud kraav.

Kaitse alla on võetud ökoloogilistel ja teaduslikel kaalutlustel.

Aela-Viirika sookaitseala paikneb Pandivere kõrgustiku läänenõlval põhja-lõunasuunalisels nõos ja kuulub Kesk-Eesti väikerabade valdkonda. Raba on tekkinud järve soostumisel, mida kinnitab kuni 1m paksune sapropeelikiht turbalasundi all. Hästilagunenud rabaturba esinemine paiguti otse lamami mineraalpõhjal osutub ala kunagisele kiirele rabastumisele. Turbalasundi suurim түsedus on 7 m, keskmine 6 m.

Kaitseala koosneb kahest suuremast ja paarist väiksemast rabamassiivist, mis on üksteisest madala sooribaga eraldatud. Madalsoos kasvab enamasti kase-männi segamets. Siin leidub ka soosaari. Kõrgsood, mis on valdavalt älve-laukaraba, osalt puisriba, piirab siirdesoomets või puis-siirdesoo. Kaitsealal elutsevad must toonekurg, metsis ja teder, pesitseb kaljukotkas.

Peale laugaste leidub Aela rabas kaks suuremat järve - 13,5 ha suurune Kadja järv ja ligi 10 ha suurune, maksimaalselt 2,5 m sügavune Aela järv, mis paikneb kõrgsoos. Kadja järv on ilmselt jäänuks kunagisest pärastjääaegsest veekogust. Aela järv on aga hiljem raba arengu käigus tekkinud. Väliselt sarnaneb Aela tüüpilise järsukaldalise rabajärvega, erineb aga elustikuliselt ja rezhimilt. Peale sade- ja rabavete oletatakse veel allikate uurdevoolu järve. Vesi on mõlemas järves aluseline. Planktonorganismidest on Aela järvest leitud rohketoiteliste järvedele iseloomulikku vesikirpu järvekiivrikut. Kadja järv on õõtsikuga ümbritsetud madalaveeline (valdavalt alla1m) suhteliselt mudane veekogu. Planktoni poolest on järv vaene. Zooplanktonisse kuuluvate vesikirbuliste seast on leitud omapärase peahitusega klaasiku vormi, üllatav on ka hammaslondiku esinemine.

Kaitsealal on sooteaduslik, vee- ja kohalik marjamajanduslik tähtsus. Kaitse alla on ta võetud eeskätt teaduslikel ja ökoloogilistel kaalutlustel.

Piiumetsa sookaitseala asub Türist loodes Rapla ja Järvamaa metsade keskel. Raba, mis on tuntud ka Rumbi soona, kuulub samuti Kesk-Eesti väikerabade valdkonda. Turba maksimaalseks sügavuseks on kuni 4m. Nagu juurdepääski, nii on

ka äravool rabast raskendatud. Valitseb lageraba, mida piirab riba metsast siirde- ja madalsood. Kaitsealal leidub sookurgi, siin pesitsevad metsis, teder.

Kaitse alla võetud eeskätt ökoloogilistel kaalutlustel ja haruldaste lindude elupaigana.

Õrde ehk Ulmu allikas asub Mahtra rabas, Atla jõe sillast paar kilomeetrit ülemjooksu poole. Enne soode kuivendamist oli see üle 8m läbimõõduga ümmargune allikas väga veerikas ja toitis väikese oja kaudu Atla jõge. Maaparandustööde tagajärjel on allika veetase tunduvalt alanenud. Allikaga on seotud mitu huvitavat muistendit.

2.6.2 Muinsuskaitseobjektid (Kultuurimälestiste riikliku registri andmetel)

Tabel 15. Arheoloogiamälestised

küla nimi	kaitstav objekt	reg.nr.
KUIMETSA	Kultusekivi	11921
	Pelgupaik "Idaurked"	11922
OBLU	Asulakoht	11923
	Kultusekivi	11924
	Ohvriallikas "Ordeallikas"	11925
TAMSI	Asulakoht	11926
	Asulakoht	11927
	Kivikalme	11928
	Kultusekivi	11929
	Kultusekivi	11930
VAHASTU	Linnus "Vahastu linnamägi"	11931
VANA-KAIU	Kultusekivi	11932
	Kultusekivi	11933
	Kultusekivi	11934
	Kultusekivi	11935
	Kultusekivi	11936
VAOPERE	Asulakoht	11937

Tabel 16. Arhitektuurimälestised

küla nimi	objekt, dateering	reg.nr.
KUIMETSA	Kuimetsa linnuse territoorium	15193

Tabel 17. Ajaloomälestised

küla nimi	objekt, dateering	reg.nr.

VAHASTU	Vahastu kalmistu	8370

Raplamaa Maakonnaplaneeringus on **väärtuslike maastikena** toodud :

- **Kuimetsa** karstiala ja lida urked, kui loodusmaastiku ja ajaloolisetahtsusega paik, millel on maakondlik tähtsus,
- **Vahastu** piirkond, kui väärtusliku loodus- ja põllumajandusliku maastikuga küla, millel on ajalooline ja/või kultuurilooline väärtus ning maakondlik (ja võimalik riiklik) tähtsus.

Kuimetsa on endine mõisakeskus. Hästi on säilinud maastikustruktuur, eriti Vaopere ja Tamsi ümbruses. **Kuimetsa karstiala** ja **lida urked** said tuntuks juba Henriku Liivimaa kroonika kaudu. Eesti üks suuremaid ja ainulaadsemaid karstinähtusi, kus leidub mitmeid erinevaid karstivorme : langatusorge, karstilehtreid,-lohke, -kanaleid ja -koopaid. lida urgete kohta liigub mitmesuguseid rahvajutte. Kuimetsa ja Kaiu ümbruse sai kinkeaktidega 1286.aastal enda valdusse Tallinna tsistertslaste nunnaklooster. Kloostrimõisa kohta on esimesed teated 1347.aastast (järel vaid põlispuud), tornlinnus ehitati mõisa kaitseks 15.sajandi algupoolel. Linnus oli üks viimaseid seda tüüpi ehitisi Eesti alal ja hävis Liivi sõjas. Tuntuks said Kuimetsa kloostrimõis ja linnus E.Bornhöhe jutustuse "Vürst Gabriel" ja eriti selle põhjal vändatud filmi "Viimne reliikvia" tegevuspaikadena.

Ala väärtus võiks olla oluliselt suurem kui kloostrivaremed oleksid paremini hooldatud ja eksponeeritud.

Oblu külast allavoolu piki Atla jõge on paremkaldal **Õrde** allikas.

Tamsi ümbruses oli minevikus hulgaliselt lubjapõletusahje, mõned neist on säilinud tänase päevani. Samuti läks Tamsi lähedalt Siuge külast läbi Järvamaad Tallinnaga ühendanud talitee.

Vahastu - keset soid ja metsi hästi säilinud klassikalise mudeliga küla.

Endise Vahastu küla asemele rajati 17.sajandil mõis. Nüüd on seal Suurekivi küla, mis on saanud oma nime Vahastu Suurkivi järgi. Kaks sajandit tagasi omandas mõis skandaalse kuulsuse, kui parun Gumprecht ehitas sinna 1790. aastal vabrikuhooned ja sulatusahju, et soorauast terast tootma hakata. Terasetootmise asemel aga tegeldi valeraha trükkimisega.

Vahastu linnamägi oli Alempoisi muinasmaakonna põhjapoolseim kindlustus. Vahastu kirik ehitati 1883.aastal Türi abikirikuna. Kirikuaeda püstitati 1931. aastal Vabadussõja monument, mis taasavati 1989.aastal. Kirikuaias asub ka kalmistu, mis on ajaloomälestisena kaitse all.

Piirkonnale on iseloomulik hõre asustuspilt ning suur metsasus. Piirkonnas paiknevad värvimulla leiukohad ning on säilinud ka vanu lubjapõletusahjusid. Mõimekõrves asub külarahva kiigemägi ning Selgemäe paisjärves on ujumiskoht. Vahastust 4km Lelle poole endise metskonnahoone lähedal kasvab metsaserval halli lepa haruldane lõhisleheline vorm.

Lisaks eelnimetatutele on Raplamaa väärtuslike maastike reservaladeks määratud väiksemad, kuid siiski huvipakkuvad objektid:

- Toomja küla;
- Karitsa küla, veehoidla, allikad, Aasumägi;
- Kaiu mõisaansambel (peahoone, veski, valitsejamaja);
- Viirika-Kuimetsa palktee.

2.7 MAAKASUTUS JA -KUULUVUS

Tabel 18. KAIU valla maakasutus ja -kuuluvus

Maakasutajad	maa- kasut.arv	üldpind (ha)	haritav maa (ha)	rohu- maa (ha)	metsa- maa (ha)	muu maa (h)
Põllu- majanduslikud ettevõtted	-	-	-	-	-	-
Metskonnad 1	7055	-	16	3546	3491	
Elanike maja- pidamised	723	-	-	-	-	-
Kasutusse andmata	-	486	1510	484	2916	-
Vald kokku		26106	6088	1104	11009	7208

Maakasutuse järgi jaguneb valla territooriumi järgmiselt:

- haritav maa 6088 ha;
- looduslik rohumaa 1104 ha;
- metsamaa 11 009 ha.

Suurimad maakasutajad:

- Kaiu LT OÜ , haritavat maad 1523ha;
- Kuimetsa Masinaühistu OÜ , haritavat maad 700 ha.

2.8 TEED JA KOMMUNIKATSIOONID

2.8.1 Teedevõrk

Riigiteede võrk jaguneb vastavalt Teeseadusele riigi tugimaanteedeks ja riigi kõrvalmaanteedeks.

Tabel.19 Kaiu valda läbivad riigiteed:

nr.	nimetus	riigitee liik
14	Kose-Purila	riigi tugimaantee
15129	Paide - Roovere - Kuimetsa	riigi kõrvalmaantee
20121	Kaiu - Lau	---"---
20122	Kaiu - Vahastu	---"---
20124	Vaopere küla tee	---"---
20126	Toomja tee	---"---
20130	Vaopere - Tamsi - Kuimetsa	---"---
20154	Lelle - Vahastu	---"---

Kõvakattega riigiteede võrk valla piirides on heas seisundis. Seoses Järvamaal Väätsas asuva prügilaga on kavas rajada kõvakate Kaiu- Vahastu- Väätsa teele.

Tabel 20. Kaiu valla kohalike maanteedete loetelu seisuga 01.01.2000.a.

teelõigu	teelõigu nimetus	katte liik
V-1	Toomja - Kuimetsa	kruuskate
V-2	Kaiu - Villema	kruuskate
V-3	Kasvandu - Karitsa	kruuskate
V-4	Vana-Kaiu - Lihula	kruuskate
V-5	Põlliku - Viilaku	kruuskate
V-6	Liivoja - Oblu	kruuskate
V-7	Vahastu - Tagasmäe	kruuskate
V-8	Tankla tee	mustkate
V-9	Vana-Kaiu - Tolla - Aaviku	kruuskate
V-10	Väravavahi - Tolla	kruuskate
V-11	Velge - Laastu	kruuskate
V-12	Kodula - Kõrgemäe	kruuskate
V-13	Aeli - Taga-Põlliku	kruuskate
V-14	Kasvandu - Vesti	kruuskate
V-15	Karitsa - Kilgi	kruuskate
V-16	Tolla - Pilpaküla	kruuskate
V-17	Luige - Vana-Kaiu	kruuskate
V-18	Karitsa - Rasala	kruuskate
V-19	Kadja tee	kruuskate
V-20	Tolla - Viirika	kruuskate

V-21	Tõnu - Ülesoone	kruuskate
V-22	Urge - Mustlepa	kruuskate
V-23	Urke - Nurme - Siuge	kruuskate
V-24	Urke - Siuge	kruuskate
V-25	Vana-Kaiu - Kapteni - Luige	kruuskate
V-26	Aaviku - Vilumaa	kruuskate
V-27	Kuimetsa ST tee	kruuskate
V-28	Poe - Einsemäe	kruuskate
V-29	Ibaru tee	kruuskate
V-30	Tõnu - Suurfarmi	mustkate

Teedevõrgu tihedus valla piirides on piisav.

Teede jooksvaks hoolduseks on leping füüsilisest isikust ettevõtjaga, sama teostab ka talvist teedehooldust.

2.8.2 Elektrivõrk

Kaiu valda läbib 330 kV elektriliin.

Valda läbiva 35 kV elektriliini alajaam asub Kaius.

Elektriliinide hooldusega tegeleb Eesti Energia AS Rapla-Järva Piirkond.

2.8.3 Telefoniside

Analoogtelefonidega on varustatud Kaiu keskjaama baasil 270 abonenti ning Vahastu keskjaama baasil 51 abonenti. Sellele lisandub 118 RAS26 abonenti.

Telefoniside on külades piisav, side kvaliteet on rahuldav.

AS Eesti Telefoni andmetel käesoleval ajal lahendamata avaldusi ei ole.

Telefoniside mastid paiknevad järgmiselt:

Kaiu ja Vahastu - EMT; Kuimetsa - Tele 2; Kasvandu - Radiolinja.

Leviala on tagatud kogu valla territooriumil.

2.8.4 Sideteenused

Maasidejaoskonnad Kaius alluvad AS Eesti Post Harju Postkontorile, sidejaoskonnad asuvad Kaius, Kuimetsas ja Vahastus. Postkastid on paigaldatud enamuses küladest.

Sideteenuseid pakuvad 6 postitöötajat jaoskonnas ning kojukannet teostavad 3 postiljoni.

Sidejaoskonnad pakuvad ka pangateenust.

2.8.5 Tuletõrje veevõtukohtad

Valla territooriumil paikneb 21 tuletõrje veevõtukohta, neist 5 on mittetöötavad või tühjad.

Tabel 21

2000 aasta märtsis on koostatud ülevaatusakt veevõtukohtade seisundi kohta:

nr.	nimi	mahutavus	täituvus objekti olukord
1.	Mõisa sigala	200	200 puuduvad luuk,viidad
2.	Tolla küla	200	80 viidad puudu
3.	Põlliku pumbajaam		mittetöötav
4.	Vahastu tiik		korras
5.	Vahastu pood	200	100 puudub luuk
6.	Vahastu Linnuse	150	150 puuduvad luuk,viidad
7.	Selgemäe karjäär		puuduvad viidad
8.	Kuimetsa Suurfarmi	350	350 korras
9.	Kuimetsa Puidutsehh	300	300 korras
10.	Kuimetsa töökoda	tühi	
11.	Tamsi farmi	300	200 korras
12.	Siuge farmi	200	200 puudub luuk, võsastunud
13.	Toomja küüni	200	200 korras
14.	Toomja maja	200	tühi puudub luuk
15.	Kaiu Suurfarmi	800	800 võsastunud, puudub viit
16.	Kaiu Pilleri mäe	tühi	
17.	Kaiu kartulihoidla	200	200 puudub luuk
18.	Kaiu sigala 1	tühi	
19.	Kaiu sigala 2	200	200 korras
20.	Kaiu bensiniijaama	200	200 puudub luuk,võsastunud
21.	Kaiu bassein	1200	1200 korras

2.9 ETTEVÕTLUS

Tabel 22. Ettevõtjad põhitegevusala majandussektori järgi, 1.01.2001

primaarsektor sh. põllumajandus	12
sekundaarsektor sh. töötlev tööstus	2
<hr/>	
kokku	14

Ettevõtluse tase vallas on rahuldav. Tegemist on valdavalt pere- ja väike-ettevõtlusega. Suurimateks tööandjad on vallavalitsus koos allasutustega, Kaiu EKO AS, Kaiu Ehitus OÜ, Kaiu LT OÜ, Kuimetsa Masinaühistu ja OÜ Balti Etikett, Karitsu Rantzo.

2.9.1 Põllumajandus

Vallas registreeritud taludel ja põllumajanduslikel ühistutel on enamuste tegevusvaldkonnaks ühendatud taime- ja loomakasvatus. On ka puu- ja köögiviljakasvatuse ning aiandusega tegelevaid talusid. Ametis on konsulendid Talupidajate Liidu juures.

Loomapidamisega tegelevad Kaiu vallas nii ühistud, talud kui ka eramajapidamised.

Tabel 23. Loomade arv seisuga 01.01.2000.a.

	talude arv	eramaja- pidamiste arv	kokku arv
	264	466	730
sh. loomi omavad	126	66	192
<u>neist:</u>			
veised (sh.lehmad)	608(260)	152(41)	760(301)
sead	368	30	398
lambad	75	5	80
hobused	18	3	21
kitsed	5	6	11
kodulinnud	1086	390	1476
küülikud	13	44	57
mesilaspered	47	42	89

* Taludeks loetakse maakatastris registreeritud majapidamist, millel on vähemalt 1ha põllumajanduslikku või metsamaad.

Põllumajanduslike ettevõtete kohta andmed puuduvad.

Kaiu valla edukamateks ettevõteteks põllumajanduses on:

KAIU LT OÜ
töötajaid - 60
toodangu maht 14 miljonit EEK
põhitegevus - piimakarja- ja seakasvatus

KARITSU RANTZO OÜ

töötajaid - 20

toodangu maht - 2,8 miljonit EEK

põhitegevus - liha-veise tõugu loomade kasvatus, sidusettevõttes kohupiima ja jogurti tootmine

KUIMETSA MASINAÜHISTU

töötajaid - 37

toodangu maht - 3,0 miljonit EEK

põhitegevus - Piimakarja- ja noorveiste kasvatus

2.9.2 Metsamajandus

Valla territooriumil asuvad:

- Vahastu riigimetskonna maad 7055 ha, sellest metsamaa 3546 ha.

Kaiu vallas kuulus 2003 a. seisuga eraomandisse 4900 ha metsamaad. Keskmiselt on omaniku metsamaa suuruseks 12 ha.

Puistute keskmine vanus on 50 aastat. Metsade üldine seisund on rahuldav.

On esinenud probleeme väiksemate metsavargustega. Vähesel määral esineb ülemäärast raiet omanike poolt.

Metsamajanduslikku nõustamist teostatakse Raplamaa Keskkonnateenistuse poolt.

2.9.3 Tööstus

Tegevusalad tööstuses on järgmised:

- tööriiete õmblemine;
- metallitööd;
- üldehitus- ja remonditööd;
- ümarpuidu ümbertöötlemine;
- uste, akende valmistamine;
- käsitöö.

Kaiu Valla edukamad ettevõtted tööstuses on :

KAIU EKO OÜ

töötajaid - 70

toodangu maht - 11,5 miljonit EEK

põhitoodang - tööriiete õmblemine, metallitööd, kaubandus

KAIU EHITUS OÜ

töötajaid - 25

tööde maht - 5,0 miljonit EEK

tegevusalad - üldehitus, remondi- ja renoveerimistööd

PUITO OÜ
 töötajaid - 5
 tööde maht - 1 miljon EEK, 500 thm ümarpuitu
 põhitoodang - ümarpuidu ümbertöötlemine, uste ja akende valmistamine

KAIU AUTO AS
 töötajaid - 12
 tööde maht - 3,0 miljonit EEK
 tegevusalad - transportteenused sise- ja välisriikides, reisijateveod väikebussiga

REIBAL JRK OÜ
 töötajaid - 15
 tööde maht - 1,5 miljonit EEK
 põhitegevus- metsamajandus, metsamaterjali vedu, autoremont

2.9.4 Teenindusasutused

Kokkuvõttes tabelis on toodud pakutavad teenuste liigid hariduse, kaubanduse, side, posti, transpordi, meditsiini, halduse ja episoodiliste teenuste valdkonnas.

Tabel 24. Teenindus

Küla nimi	teenuse valdkond	teeninduse objekt
KAIU alevik	haridus	põhikool lasteaed muusikakool
	kaubandus	3 toidukauplust segakauplus tööstuskaupade kauplus
	side,post	sidejaoskond telefonijaam postkast
	transport	bussipeatus
	meditsiin	perearstikeskus apteek loomaarst

	haldus	konstaablipunkt tuletõrjekomando vallavalitsus
	episoodilised teenused	baar vanadekodu juuksur raamatukogu internetipunkt ilusalong kultuurimaja lasketiir rätsep massaaz
KARITSA	kaubandus side, post	kauplusauto postkast
KASVANDU	side, post transport	postkast bussipeatus
KUIMETSA	haridus kaubandus side, post transport haldus episoodilised teenused	algkool 3 toidukauplust sidejaoskond postkast bussipeatus tuletõrjekomando raamatukogu kultuurimaja spordisaal bensiiinjaam
OBLU	kaubandus	kauplusauto
PÕLLIKU	kaubandus side, post transport	kauplusauto postkast bussipeatus
SUUREKIVI	transport	bussipeatus
TAMSI	kaubandus	kauplusauto
TOLLA	-	

TOOMJA	kaubandus side, post transport	kauplusauto postkast bussipeatus
VAHASTU	haridus kaubandus side, post transport haldus episoodilised teenused	algkool lasteaed toidukauplus postkast bussipeatus metskond rahvamaja raamatukogu kirik
VANA-KAIU	kaubandus side, post transport	kauplusauto postkast bussipeatus
VAOPERE	kaubandus side, post transport	kauplusauto postkast bussipeatus

Tabeli koostamisel on tuginetud 2000 a. oktoobris Rapla Maavalitsuse tellimusel läbiviidud uuringule "Rapla maakonna teeninduskeskused ja tagamaad". Autorite J. Peetersoo ja M. Kaiseli sõnul on andmed tööks kogutud kohalikest omavalitsustest, maavalitsustest, internetist ning telefoniintervjuudest. Üldplaneeringu koostamise ajal 2003. aasta kevadel on tabelisse sisse viidud parandused.

Esimese järgu teeninduskeskusena käsitletakse asulat, kus asub vähemalt algkool, toidu- ja/või segakauplus, bussipeatus ja soovitavalt sidejaoskond- sellisteks keskusteks on vallas Kaiu, Kuimetsa ja Vahastu.

Teise järgu teeninduskeskusena tuleb arvesse asula, kus on põhikool, rohkem kui üks kauplus, perearstikeskus (või perearst), sidejaoskond, bussipeatus ning mõned episoodilised teenused nagu nt. raamatukogu, juuksur, bensiinijaam - selliseks keskuseks on Kaiu alevik.

Kolmanda järgu teeninduskeskuses on lisanduvad esimese ja teise järgu teenustele gümnaasium, üldhaigla, postkontor, omavalitsusorgan ja paljud episoodilised teenused. Selle järgu teenindust saavad valla elanikud Raplast; Vahastu ja Suurekivi elanikud ka Türilt.

2.10 KOMMUNAALMAJANDUS

Kommunaalmajandusega tegelevaks ettevõtteks on vallas Kaiu Revival OÜ.

2.10.1 Elamumajandus

Korterelamute ehitamine vallas on täielikult seiskunud ning perspektiivis ei ole seda ka ette näha. Olemasolevad korterelamud on erastatud, läbi loodud korteriühistute toimub ühismajade hooldus ja remont.

Enamus valla elanikest elab ühepereelamutes. Pikaajalised ehituslaenu võivad luua soodsa võimaluse uute pereelamute ehitamiseks ja vanade rekonstrueerimiseks.

Tabel 25. Hooned, eluruumid, leibkonnad, elanikud 31.03.2003.a.

	Hoonete arv	Eluruumide arv	Leibkondade arv	Elanike arv
Kõik hoone liigid	383	612	626	1670
Paljukorteriline elamu 26	233	235	613	
Pereelamu	331	338	349	936
Muu väikeelamu	17	28	29	85
Elukorteritega mitteelamu	3	3	3	7
Majutushoone	0	0	0	0

2.10.2 Veemajandus, kanalisatsioon, puhastusseadmed

Kaiu vallas arvel olevate puurkaevude sügavus on 20-100 m.

Kaiu vallale kuulub 3 puurkaevu, kõik on eksploatatsioonis. Vallale kuuluvate puurkaevude veetarbimine on 200 m³/ ööpäevas.

Vastavalt Veeseadusele on vajalik veeluba kui põhjavett võetakse üle 5 m³ ööpäevas. Keskkonnateenistuse kehtiva veeloaga puurkaevud on toodud alljärgnevas tabelis.

Tabel 26. Valla territooriumil asuvad puurkaevud

Katastri nr.	Passi nr.	Sügavus (m)	Nimetus
9402	-	20	Siuge lüpsifarm ja sigala
9406	A-867-M	55	Kuimetsa park
9405	1904	55	Kuimetsa, elamud
9404	1963	55	Kuimetsa töökoda
9409	1619	51	Kuimetsa suurfarm
9411	2934	169	Kuimetsa sigala
9412	3586	100	keskuse sigala
9414	5448	90	Kolga elamud
9415	5559	45	Tamsi farm
9416	2	122,3	Tamsi küla
9430	-	20	Vana-Kaiu, elamu
9440	1744	103	Kaiu alevik
9446	3594	100	Karitsa Rantso
9449	4466	145	Vana-Kaiu farm
9450	5040	22	Vahastu metuskond, Pallipere
9451	5041	25	Vahastu metuskond, Aela
9453	5984	20	Vahastu metuskond, Vahastu
9454	6071	80	"Kolga2" elamud
9455	6072	90	Pölliku laut
9459	17a	38,3	Vahastu küla(oja ääres)
9460	17b	296	Vahastu küla (Geoloogiakeskus)*
9461	35	45,2	Kaiust 4,2km edelasse
9462	41	59	Vahastu küla, oja vasak kallas
9467	84	40,7	Pölliku külast 0,5km läände
9575	8010x19	17	Vana-Kaiu, Pori talu
9578	8010x	11,7	Pölliku küla, Pikasöödi talu
9579	8010x21	31,2	Toomja küla, Nurme talu
9582	6073	90	Luige karjafarm
9583	6074	55	Toomja farm
9584	6620	15	Vahastu küla, Oru talu
9626	6515	19,6	Vaopere küla, Kõrtsu talu
9627	6516	16,5	Suurekivi küla, Soome talu
9634	166	92	Kaiust 2,5km edelasse, Keila jõe paremal kaldal (Geoloogia)*
9635	167	95	Kaiust 2,7km edelasse, Keila jõe vasakul kaldal (Geoloogia)
9639	187	90	Vahastust 4,3 km loodesse
9634	488	92	Vahastu oja paremal kaldal (Geoloogia)*
			Vahastust 2,4 km loodesse
			Vahastu oja vasakul kaldal (Geoloogia)*
9669	8762x17	14,6	Suurekivi küla, Uuepargi talu
9710	8310x17	20	Vahastu küla, Otsa talu
9864	1353	36	Vahastu küla, Vahastu-Linnuse farm
9865	2046	50	Vahastu küla, elamud
13377	9211-10	18	Suurekivi küla, Pärnamäe talu

13378	9211-9	17,7	Vana-Kaiu küla, Mäe talu
13814	8965-12	14,3	Vahastu küla, Hansu talu
13822	8965-2	15,3	Vahastu küla, Ibaru talu
14082	9211-3	22,8	Kuimetsa küla, Kaljumäe talu
14893	249-99/4	32,5	Toomja küla, Mäe talu
14959	36-08/99	30	Vana-Kaiu küla, Lembitu talu
15068	249-99/7	15,6	Vahastu küla, Tünni talu
15071	249-99/10	29,6	Oblu küla, Tiitsu talu
15305	388-00/1	11,5	Suurekivi küla, Luige talu
15343	388-00/6	18,8	Vahastu küla, Lepiku talu
15755	474-01/3	12,9	Pölliku küla, Pearnu talu
17030	M-1	19	Kuimetsa küla, Kaljumäe talu
16086	591-01	17,5	Kasvandu küla, Kasvandu laut

*- tähistatud puuraugud, mille kasutamine on võimalik Geoloogiavalitsuse loal.

Valla territooriumil pole tamponeerimist vajavaid puurkaeve.

Kaiu ja Kuimetsa asulate kanalisatsioonisüsteemid on amortiseerunud ja vajavad täies mahus renoveerimist.

Tabel 27. Kaiu valla reoveepuhastid

nimetus	seadme tüüp
1. Kaiu	BIO 500
2. Kuimetsa	BIO 25
3. Kuimetsa farm	biotiigid

Kaiu alevikus ja Kuimetsa külas on vajalik uuringute läbiviimine hindamaks seadmete tehnilist seisundit. Rajatiste vanus on 25-30 aastat ja need kõik vajavad rekonstrueerimist.

2.10.3 Soojamajandus

Valla ainus töötav katlamaja asub Kaius. Kütteõliga toodetud soojust kasutavad vallamaja-rahvamaja, kool, lasteaed ja 2 korruselamut. Vajalik on katlamaja rekonstrueerimine.

Korterelamute kütmiseks on elamutesse paigaldatud elektriküte või rajatud väiksed katlamajad.

2.10.4 Jäätmemajandus

Kommunaalmajandusega tegelevaks ettevõtteks vallas on Kaiu Revival OÜ .

Jäätmete vedu on tellitud firmalt Resk.

Lähim kaasaegne prügila asub Väätsal Järva maakonnas, vähemal määral kasutatakse Mäepere prügilat.

Likvideeritud prügilad on rekultiveeritud.

Loomade matmispaik asub Karitsa külas.

Nagu kogu Eestimaal, on ka Kaiu vallas probleemideks prügi mahapanek selleks mitteettenähtud kohtades, vanade põhujäätmete vedelemine põldude äärtes ja kasutatud rehvide utiliseerimine.

2.11 SOTSIAALNE INFRASTRUKTUUR

2.11.1 Koolid, lasteaiad

Tabel 28. Koolid

haridusasutuse nimetus	mõjupiirkond	õpilaste arv	töötajate arv
Kaiu Põhikool	Kaiu vald	210	26
Kuimetsa Algkool	Kuimetsa, Tamsi, Oblu ja Vaopere külade piirkond	52	6
Vahastu Algkool-Lasteaed	Vahastu ja Suurekivi külade piirkond	12	2

Kaiu Põhikool töötab 1912. aastal valminud koolihoones, millele on tehtud juurdeehitus 1961. aastal.

Koolihariduse ajalugu algab Kaius Kasvandu mõisakooli avamisega 1842 aastal, 1845. muudeti see vallakooliks. Koolihoone ehitustehniline seisukord on rahuldav. Koolimajaga liitub võimla ning spordiväljak. Koolihoone on algselt ehitatud 200-le õpilasele, praeguseks on täituvus 100 %.

Koolis töötavad huviringid.

Koolis töötab 20 õpetajat, pedagoogilisest kaadrist on kõrgharidusega 15 õpetajat, kesk-eriharidusega 5 õpetajat, kõrgkoolis õpib 2 õpetajat.

Eritingimusi vajavad õpilased õpivad Raikkülas.

Kuimetsa Algkool taasavati 1990. aastal. Edasi õpivad lapsed Kaiu Põhikoolis või teistes koolides. Koolis on 5 õpetajat, neist 3 pedagoogilise kõrgharidusega. Hoone ehituslik seisund on ebarahuldav, hoone vajab kapitaalremonti, mistõttu on otstarbekas kool viia üle spordihoonesse.

Vahastu Algkool asutati 1858 aastal vallakoolina, pisut hiljem hakkas tööle Vahastu Vene Õigeusu Kool. 1917 aastal koolid ühendati, õppetöö oli 4-klassiline. 1921-st aastast muudeti õppetöö 6-klassiliseks, 1947-ndast aastast 7-klassiliseks. 1961 aastal reorganiseeriti kool 4-klassiliseks algkooliks ning 1973.a. suleti õpilaste vähesuse tõttu. Taasavati kool 1994.aastal asundusnõukogu toetusel ehitatud uues hoones. 2003 aastal suletakse kool taas õpilaste vähesuse tõttu. Edasi õpivad lapsed Kaiu Põhikoolis või teistes koolides.

Vallas elavatest lastest õpib väljaspool valda:

Rapla Ühisgümnaasium	16 õpilast
Rapla Vesiroosi Gümnaasium	6 õpilast
Juuru Gümnaasium	22 õpilast
Tallinna koolides	16 õpilast
Raikküla kool	8 õpilast

Kaius töötab **Lastepäevakodu "Triinutare"**. Laste arv 52, lasteaia täituvus 100% , lasteaia kohtadele on järjekord.

Lasteaed on ehitatud 1988 aastal. Hoone ehitustehniline seisund on rahuldav, vajab täiendavat soojustamist ning avatäidete väljavahetamist.

Kaius tegutseb **Kaiu Muusikakool**, kus õpib 21 õpilast. Õpetatavad erialad on klaver ja viiul. Töötajate arv on 3. Hoone ehitustehniline seisund on hea.

2.11.2 Meditsiiniline teenindus

Valla keskses Kaius võtab vastu **perearst**, mis tagab vallarahva meditsiinilise teenindamise kohapeal. Meditsiinilise teenindamise tagab 2 inimest - perearst ja õde Kiirabi saabub Raplast, samuti teostatakse põhjalikke uuringuid ja ravi Raplas. Hambaravi saab Raplast ja Juurust. Kaius asub ka apteek.

Ravikindlustuseta elanike arv on 215.

2.11.3 Sotsiaalhoolekanne

Tabel 29. Perekonnatuomad tavaleibkondades

Kõik perekonnatuomad	420
----------------------	-----

Alla 18-aastaste lastega perekonnatuum	257
..1 alla 18-aastase lapsega	98
..2 alla 18-aastase lapsega	108
..3 alla 18-aastase lapsega	34
..4 alla 18-aastase lapsega	10

- majanduslikult mittetoimetulevad pered 40, neis lapsi 146

- erihooldust vajavad peresid on 16

- tööealised elanikud 977

- registreeritud töötud 23

Kaiu Vallavolikogu otsusega on kinnitatud määrus valla eelaarvest täiendavate sotsiaaltoetuste maksmise tingimuste ja korra kohta. Sotsiaalabisajaateks on esmajoones lastega pered, üksikvanurid, puudega isikud ja töötud või töötutu staatuse kaotanud isikud.

Toimetulekutoetust sai aastal 2002 40 perekonda.

Sotsiaaltöötajate hinnangul vajab 7 peret toetust kätteõpitud abituse tõttu - lihtsam ja mugavam on elada valla saadava toetusega, kui ise hakkama saada. Esineb alkoholi kuritarvitamist, 10 peres teadaolevalt vägivallajuhtumeid.

Vallas on 5 sotsiaalhooldustöötajat, kelle hooldada on 17 vanurit.

Sotsiaal-hoolekandeamet on vallas 1.

Kaiu Hooldekodus on 20 kohta, hetkel on neist täidetud 10. Hooldekodusse on paigutatud 7 Kaiu valla vanurit, väljastpoolt valda on hooldekodu elanikke 3. Töötajaid on hooldekodus 7 - juhataja, 2 päevast põetajat, 2 öist põetajat ning 2 kokka.

Hooldekodus pakutakse kõiki meditsiini- ja hooldusteenuseid, vajadusel täielikku hooldus-põetust. Kodus elavatele vanuritele pakutakse lõunasööki, liikumisabivahendite laenutust, pesupesemise ja pesemisvõimalust.

Hooldekodu alustas tegevust 1994. aastal ühiselamust kohandatud hoones, hiljaaegu valmis juurdeehitus.

2.11.4 Klubid, rahvamajad, seltsid

Valla kultuurielu on koondunud rahvamajadesse.

Kaiu rahvamaja		osalejate arv
- isetegevusringid		
segarahvatantsurühm	16	
naisrahvatantsurühm		12
pensionäride isetegevusring		15

Osaletud on laulu- ja tantsupidudel.

Ringide juhendajad osalevad iga-aastastel koolitustel ja õppelaagrites.
Korraldatud on rahvateatrite külalissetendusi.

Rahvamaja eestvõttel on toimunud järgmised ülevallalised üritused:

- rahvatantsurühma aastapäevapeod,
- naistepäeva tähistamine;
- pensionäride peod;
- koori aastapäevakontserdid.

Kuimetsa rahvamaja

<u>- isetegevusringid</u>	<u>osalejate arv</u>
- laste lauluring	27
- laste tantsuring	15
- laste näitering	14
- mudilasring	10

2003 aasta sügisest alustavad tegevust naiste rahvatantsurühm ja täiskasvanute näitering. Ringide juhendajad osalevad koolitusprogrammides. Korraldatud on rahvateatrite külalissetendusi. Osaletud on Juuru kihelkonnapäevadel, maakonna teatrite võistumängudel. Korraldatud on ekskursioone pensionäridele.

Rahvamaja eestvõttel toimub vabariigi aastapäeva tähistamine.

Rahvamaja ehitustehniline seisukord on mitterahuldav, 2002. aastal koostati projekt Kuimetsa rahvamaja renoveerimiseks. Ehituse alustamine on kavas esimesel võimalusel.

Vahastu rahvamaja

isetegevusringid:

- naisansambel
- rahvatants.

2.11.5 Raamatukogud

Tabel 30. Raamatukogud

	teenind. prk. elan. arv	lugejate arv	säilitus- ühikuteajakirjad arv	tellit. ajalehed
Kaiu raamatukogu	971	438	14633	33 nimetust
Kuimetsa raamatukogu	550	178	7822	9 nimetust
Vahastu raamatukogu	181	91	6472	9 nimetust

Kaiu raamatukogu asutati esimene raamatukogu juba 1907. aastal. Raamatukogus on pinda 100 m², raamatukogu teenindab 2 töötajat.

Kuimetsa raamatukogu asub ühes hoones Kuimetsa Rahvamajaga. Raamatukogu pind on 35 m². 2002. aastal koostati projekt rahvamaja renoveerimiseks, kus lahendati kaasaegsed raamatukoguruumid hoone teisele korrusele, rahvamaja-raamatukogu renoveerimistööd kavatakse alustada esimesel võimalusel. Raamatukogus on 1 töötaja.

Vahastu raamatukogu on pinda 43 m². Töötajate arv on 1.

Kõikides raamatukogudes puudub praegusel hetkel internetiühendus, kuid kõikjal on lootust ühendus saada lähitulevikus.

2.11.6 Kirik, usk

Vahastu kirik - kirik on ehitatud 1883. aastal Türi abikirikuna. Kogudus kuulub Järva Praostkonda.

Juuru kirik - kuulub Ida-Harju Praostkonda, tegutseva Mihkli koguduse liikmeteks on ka Kaiu valla elanikud.

Registreeritud on **Kuimetsa-Harmi Vabakogudus** ning **Kuimetsa Kristlik Elava Jumala kogudus**.

2.11.7 Kalmistud

Kalmistuid on valla territooriumil 1 - Vahastus. Lahkunuid maetakse ka naabervalla Juuru kalmistule.

2.11.8 Sportimisvõimalused

Kaiu kultuurielus on aastaid olnud oluline osa sporditegevusel. Nimekaid sportlasi on olnud nii kergejõustikus, maadluses kui laskmises.

Vallas on väga korralik spordisaal Kuimetsas, kus on võimalik tegelda korv-, võrk- ja jalgpalliga, mängida tennist või korraldada suuremaid võistlusi õhkrelvadest laskmises. Ruumid sobivad ka treeninglaagrite läbiviimiseks.

Teiseks suuremaks spordiobjektiks on Kaiu Lasketiir, mis allub Kaitseliidule, kuid annab võimaluse tegelda tipptasemel laskmisega. Treeneriteks on nimekad laskursportlased.

Hästi hooldatud ja korras spordirajatisteks on Kaiu põhikooli staadion, Kuimetsa krossirada mootorratastele ja talviti spetsiaalne lumerada sõiduautodele.

Vallas korraldatavateks spordivõistlusteks on:

- ZAZ-tüüpi autode lumerajasõidu võistlused;
- Jaanikross Kuimetsas;
- Vilbergite karikavõistlused laskmises;
- Tänavakorvpall Kaiu jaanilaadal;
- Eino Ehase mälestusturniir kabes;
- Kaiu valla karikavõistlused võrkpallis;
- kalapüügi võistlused Loosalu Ahven;
- Juhan Laansoo karikavõistlused võrkpallis.

Osavõturohked suurüritused on suve- ja talimängud.

Ujumisvõimalused on Kaiu väliujulas, Karitsu veehoidlas ja Selgemäe veehoidlas.

Sportlikke puhkamisvõimalusi pakub Häädemeeste vallas Kablis asuv valla puhkebaas.

2.11.9 Puhkevõimalused

Puhkamiseks looduses on rajatud Loosalu-Paluküla looduse õpperada, kus on senini paigaldatud 900 m laudteed. 2003. aastal rajatakse lisaks 1,5 km laudteed.

Talispordialadest on võimalik harrastada suusatamist, suusarada on olemas.

Avaliku kasutusega supluskohtadeks on Kaiu väliujula, Karitsu veehoidla ja Selgemäe veehoidla. Ujuda on võimalik ka jõgedes, kuid ohutuid supluskohtasid rajatud ei ole.

Järvedest on võimalik püüda kala.

Ööbimist pakkuvad asutused vallas puuduvad.

Pärnu maakonnas Kablis on Kaiu valla puhkebaas, kus on võimalik puhata valla elanikel. Ehitatud on mitmeid puhkemaju, rajatud spordiplatsid.

Valla huviväärsused ei ole veel korrektselt ja pilkupüüdvalt tähistatud, vajalik on koostöö üle-eestiliste turismiprojektidega ja turismiatlastega.

2.11.10 Transport

Valla elanike transpordialaseks teenindamiseks on käigus valda läbivad maakondlikud ning maakonnavälised bussiliinid.

Tabel 31. Bussiliinid

liini nimetus

maakonnaväline liin

1.Kaiu - Kuimetsa - Habaja - Kose-Risti - Kose - Tallinn

2.Kaiu - Juuru - Kohila - Tallinn

liini teenindaja AS Harjumaa Liinid

3.Türi - Piiumetsa - Vahastu -Türi

maakondlikud liinid

1.Vahastu - Kuimetsa - Kaiu - Juuru - Rapla

2.11.11 Turvalisus

Kuna valla kohta andmed puuduvad, võib oletada, et Rapla maakonna keskmised näitajad kehtivad ka vallas. Registreeritud kuritegusid - 207 kuritegu 10000 elaniku kohta (vabariigis 280); avastamise protsent 46 (vabariigis 32%). Kuritegudest on 81% varavastased kuriteod, 3% isikuvastased kuriteod; 5% muud kuriteod. 22% kuriteo sooritajatest on alaealised. 46% kuritegudest sooritatakse alkoholihoobes. Enim hukkunuid on liiklusõnnetuste tagajärjel.

Politsei- vallaelanike turvalisust tagab Rapla Politseiprefektuuri konstaablipunkt. Konstaabel on ühine naabervalla Juuruga.

Päästeamet - Päästeteenistus-keskus asub Raplas.

2.12 FINANTSRESSURSID

2.12.1 Elanikkonna majanduslik seisund

Vastavalt tulumaksuseadusele laekub üksikisiku tulumaksust 44% riigile ja 56% elukohajärgse omavalitsuse eelarvesse.

Kaiu valla üksikisiku poolt kohaliku omavalitsuse eelarvesse laekunud tulumaks oli Statistikaameti andmetel 1999 aastal vahemikus 1320- 1860 EEK. Rapla maakonna vastav keskmine näitaja oli 2126 EEK ning vabariigi keskmine 2093 EEK. Selle näitaja poolest kuulub vald ohustatud piirkondade hulka, kus tulumaksulaekumine moodustab vähem kui 75% vabariigi keskmisest st. alla 1570 EEK-i.

Tabel 32. Elatusallikas ja 1. elatusallika tähtsus 31.03.2000.a

	Mehed Naised KOKKU		
Elatusallikas kokku	820	875	1695
Palk, töötasu	346	247	593
Ettevõtjatulu, tulu talupidamisest	42	24	66
Omanditulu, tulu kapitalilt	2	0	2
Pension	94	222	316
Toetus, stipendium, abiraha	16	61	77
Institutsiooni ülalpidamisel	20	12	32

Teiste isikute ülalpidamisel	254	289	543
Laen, elatamine hoiustest, laekumine vara müügist	2	1	3
Isiklik abimajapidamine	7	4	11
Muu elatusallikas	21	3	24
Elatusallikas teadmata	16	12	28

2.12.2 Valla majanduslik seisund

Nii nagu paljud valla elanikud nii on ka vald majanduslikult ebarahuldavas seisus. Palju on valdkondi, mida oleks vaja arendada ja üles ehitada, kuid milleks ei jätku materiaalseid võimalusi.

2.13 Keskkonna seisund, keskkonnaohtlikud objektid

Üldiselt võib keskkonnaseisundit pidada rahuldavaks.

Maastikuliselt võib puuduseks lugeda üksikute liiga suurte uudismaamassiivide kujunemist. Kuna suuremad põllud uudismaadel asuvad turvasmuldadel, mis on mitmeaastaste heinakultuuride all, ei ole tuuleerosioonioht eriti suur.

Põllumaadel on valdavaks raskema lõimisega mullad, mistõttu ei ole nimetamisväärset tuule- ega vee-erosiooni täheldatud. Tõenäoliselt kujunevad põllupeenardest ka tuule- ja veetõkked.

Keskkonnaohtlikeks objektideks olnud prügilates on ladustamine lõpetatud. Endiselt on probleemiks olemasolevate puhastusseadmete moraalne ja tehniline vananemine.

Kuna valla majanduses on tööstuse osakaal väike, ei ole ka tööstuse poolt tekitatud kahju suurus oluline.

2.14 Koostöö, sõprussidemed

Koostöö naabervaldadega on oluline nt. transpordiskeemide väljatöötamisel, samuti haridus-, teenindus-, kultuuri- jms. sfääris vajalike teenuste kättesaamisel, samuti looduskaitseobjektide, turismiradade ja prügilate haldamisel.

3. ARENGUSTRATEEGIA PÕHISUUNAD AASTANI 2010

3.1 Arengustrateegia läbi Rapla Maakonnaplaneeringu

Arengut kuni aastani 2010 iseloomustavad järgmised märksõnad:

- **edukas ja kiiresti arenev** - selleks tuleb prognoosida, millised oleksid võimaliku edu tegurid, milline oleks sobiv ja elanike poolt soovitatav arengutee;
- **"nähtav"** - suurendada atraktiivsust nii inimestele kui investeringutele, reklaamida erinevaid piirkondi ja kohapeal olevaid võimalusi;
- **soodne asend** - kasutada ära soodne asend elanikkonna ja investeringute kasvuks;
- **infrastruktuurid ja kommunikatsioonid** - luua kvaliteetne teedevõrk ja kommunikatsioonivõrk;
- **looduskeskkond** - säilitada ja parandada looduse praegust suhteliselt head seisundit, luua eeldused kvaliteetseks elukeskkonnaks, lõõgastavaks puhkuseks, turismi arenguks,
- **inimesed** - läbi kvaliteetsete haridusteenuste kättesaadavuse, pidevõppe ning aktiivse kultuuri-, spordi- ja vaimuelu "produtseerida" tarku, andekaid, edukaid ja terveid inimesi;
- **mõnus, turvaline ja inimsõbralik elupaik** - tulevikus võivad elanikud omada töökohta pealinnas või mujal, kuid eelistada elupaigana Kaiu valda;
- **soodne ettevõtluskliima.**

3.2 Arengueeldused

1. Sobiv strateegiline asend Tallinna suhtes - valla keskus 65 km.
2. Sobiv strateegiline asend maakonnakeskuse suhtes - valla keskus 22 km.
3. Olemasolev suhteliselt hea teedevõrk - igasse külasse on juurdepääs võimaldatud (probleemiks on teede seisukord).
4. Erastamata jäävate metsade ja maade olemasolu.
5. Hea looduslik taust - puhas põhja- ja pinnavesi, puutumatud looduslikud puistud ja rabad.
6. Ajalooliste traditsioonide säilimine ja nende taastamise võimalused külas.
7. Küllaldane haridusasutuste võrk.
8. Suhteliselt hea turvalisuse tase.
9. Elujõuliste talude ja firmade olemasolu.
10. Ettevõtlikud inimesed külades ja alevikus.
11. Valla hea maine.
12. Põllumajanduslik orientatsioon majandustegevuses.

3.3 Arengut pidurdavad tegurid

1. Aktiivsemate inimeste eemalejäämine valla poliitilisest ja majanduselust seoses tööleasumisega mujale.
2. Abivajavate elanike hulga suurenemine - vähene sündivus ja keskmise eluea pidev tõus.
3. Vallaelanike vähene huvi ümberõppe vastu.

4. Vallapoolsed vähesed võimalused aidata kaasa ettevõtluse arengule ja sotsiaalabi osutamiseks.
5. Riigipoolne segadus iga-aastase tulubaasi kujunemisel, mistõttu on raskendatud pikemaajaliste projektide elluviimine.
6. Tööstuse väike osakaal.
7. Kommunikatsioonivõrk (vee- ja kanalisatsioonitrassid, elektri, side ja soojatrassid) on amortiseerunud.
8. Väätsa tee asfaltbetoonkatte puudumine.

3.4 Looduskeskkond

Vallas on välja kujunenud ajalooliselt suhteliselt hea kaitstavate alade võrgustik. Perspektiivis tuleks vaadelda Mahtra maastikukaitseala kui ühte võimalikku arengusuunda piirkonna jaoks.

Keskkonna loodusliku isereguleerumise, väärtuslike loodusmaastike säilimise ja looduslike alade ruumilise kättesaadavuse tagamiseks kavandatakse maakonnas roheline võrgustiku teemaplaneeringut, milles on võimalik määratleda ka põllumajanduslikust kasutusest kõrvale jäänud maade edasine kasutamine.

Suur mahajäämus keskkonnakaitse tehnokraatlikus valdkonnas - jäätmemajanduse, puhastite ja kommunikatsioonid amortiseerumine.

Põllumajandusliku suurtootmise vähenemisega on reostuse põhiohk suundunud olmeprobleemidele - jäätmemajandus ja heitveed. Käsitlemist vajavad ka erafirmade puhastusseadmed, sõnnikuhoidlad jms.

Vajalik on iga üksikisiku keskkonnateadlikkuse suurendamine.

Planeeringu kohaselt ei soovita loobuda ühestki kaitsealusest objektist. Kaitstavatele objektidele koostatakse kaitse-eeskirjad.

3.5 Tervishoid

Inimest tervishoiualased teadmised on nõrgad, tervisekäitumine on vale, töötervishoid on nõrgal tasemel, lisaks sotsiaalmajandusliku olukorra halvenemisest tekitatud stress - kõik see on põhjuseks miks suuremal osal elanikkonnast on terviseseisund halvenenud - suurenenud haigestumus ja suremus, vähenenud sündivus.

Tervishoiu arendamise põhiohk on suunatud elanikkonna tervise hoidmisele ja edendamisele. Eelduseks on elanike sotsiaalmajanduslike tingimuste paranemine, terviseteadlikkuse tõus, puhas elukeskkond, kättesaadav ja optimaalne meditsiiniabi ja rehabilitatsioonisüsteem. Suuremat tähelepanu peaks pöörama haiguste ennetamisele ja tervisekasvatusele.

Olulisi muudatusi tervishoiuasutuste paigutuses maakonna territooriumil lähiaastatel ette ei ole näha- asukohad, teeninduspiirkonnad, voodikohtade arv ja asutuse funktsioon jäävad lähiaastatel samaks. Käivitunud perearstisüsteemiga tihenevad arsti - patsiendi suhted.

3.6 Sotsiaalhoolekanne

Sotsiaalhoolekande eesmärgiks on isikute või perekondade toimetulekuraskuste ennetamine, kõrvaldamiseks või kergendamiseks abi osutamine ning sotsiaalsete erivajadustega isiku sotsiaalse turvalisusele, arengule ja ühiskonnas kohanemisele kaasaaitamine. Sotsiaalhoolekanne on tihedalt seotud teiste eluvaldkondadega, seetõttu on ka lahendid saavutatavad läbi teiste eluvaldkondade. Enim vajavad tähelepanu laste ja noorte kasvutingimiste parandamine ning puuetega inimeste, krooniliste haigete ning vanurite elukvaliteedi tõstmine ja eelduste loomine nende iseseisvaks toimetulekuks ühiskonnas; lisaks töötute ümberõpe.

3.7 Turvalisus

Turvalisuse all mõistetakse kuritegevuslikku olukorda, avalikku korda, liiklusohutust, päästetegevust. Turvalisuse tagamiseks on vajalik inimeste seaduskuulekuse tõstmine, politsei usaldatavuse kasv, elatusaseme üldine tõus, liikluskultuuri parandamine, ennetav tegevus laste ja noortega, pereabisüsteemide loomine, alkoholipoliitika karmistamine.

Konstaablipunkt asub Kaius, konstaabel on ühine naabervalla Juuruga.

Päästeteenistuses on maakonnaplaneeringus on välja toodud tsoonid, kuhu peaks päästeteenistuse komandod jõudma 10 minutiga või 20 minutiga. Munitsipaalkomandod Kaius ja Vahastus peavad suutma anda abi kuni põhikomando saabumiseni.

3.8 Haridus

Sündivuse vähenemisest ja koolivõrgu kulude kokkuhoiu vajadusest on ette näha muutusi üldhariduslikus koolivõrgus. Maakonnas on algatatud vastavad haridusuuringud, mille tulemusena tehakse ettepanekud konkreeteteks muudatusteks haridusasutuste struktuuris ja võrgus. Prioriteetideks jääb siiski lastele alus- ja alghariduse andmine kodu lähedal, samuti kooli muutumine kohalikuks kultuurielu keskuseks. Infotehnoloogia muutumist õppeprotsessi lahutamatuks osaks piirab telefoniside halb kvaliteet ning koolide ebaühtlane ja puudulik varustatus IT materiaalse baasiga.

Detailplaneeringu koostamise ajal selgus Vahastu Algkooli tulevik - sulgemine õpilaste vähesuse tõttu.

3.9 Kultuur

Eesti riikliku kultuuripoliitika põhieesmärgiks on tagada eesti rahvuskultuuri traditsioonide kestmine ning professionaalse ja rahvakultuuri elujõuline toimimine kõigis kultuurivaldkondades.

Peamiseks kultuuriideede kandjateks maakonnas on mitmed seltsid, mille osa peab tulevikus veelgi kasvama. Prioriteetseteks valdkondadeks loetakse rahvuskultuuri säilimist, ühiste ürituste korraldamist, uute traditsioonide tekkimist ning kodulugu, soodustada tuleb omaalgatuslikku kultuuritegevust.

Oluline töö on teha kultuurialaste infokandjate koostamist, nii trükiste kui elektroonilisel kujul ning turumajandusliku kultuurikorralduse koolitusel.

Lähiaja suurimaks teostatavaks projektiks on Kuimetsa Rahvamaja renoveerimine, projekt valmis 2002. aastal, ehituse alustamine on kavas lähiajal.

3.10 Noorsootöö

Tulemuslik noorsootöö saab olla võimalik ainult noorsoo vajaduste põhjalikul tundmisel ning noorte endi osalusel. Toetada tuleb koolide õpilasomavalitsuste loomist, samuti laste - ja noorte organisatsioonide tööd nt. Eesti Lasteorganisatsioon (ELO), Kodutütred, Noorkotkad, skaudid, gaidid.

3.11 Kehakultuur

Kehakultuuri-alase tegevuse põhieesmärgiks on tervete, teovõimeliste ja sportlike inimeste hulga suurendamine läbi tervislike ja sportlike eluviiside. Valla tasandil on prioriteetideks tervise- ja koolisport. Soodustada tuleb spordiklubide loomist, võimalusel parandada spordiasutuste materiaalsel baasi, leida võimalusi transpordiks spordibaasidesse ja rahvaspordiüritustest osavõtuks.

3.12 Külaelu

Külaelu arengustrateegia väljatöötamise aluseks on küla kui elupaiga elujõulisuse väärtustamine. Külas elavate aktiivsete inimeste koordineerida on küla ühistegevus ja elukorraldus, tagades külaelu traditsioonid ja põlvkondade järjepidevuse. Külaelu probleemideks on ettevõtluse visa areng, aegunud infrastruktuur, külaelanike jätkuv vananemine ning maaelu probleemide jätkuv eiramine valitsuse, riigikogu ja pressi poolt.

Külaelu arengu prioriteetideks on koostöö vallavalitsusega, kohalike initsiitivide ja algatuste toetamine. Külade toetusprogrammid tuleb siduda teiste arengu- programmidega, nt. tiigrihüpe, asundustegevus, teabetoad, ökoturism jms., seeläbi on võimalik suurendada külaelu arenguks eraldatavaid vahendeid.

Maakonnalehes "Nädaline" on Aasta Külaks 2003 valitud Vahastu, selle taga on külaelanike initsiatiiv. Aasta jooksul kajastatakse küla tegemisi leheveergudel.

3.13 Välissuhted

Valla arenguks on oluline soodustada suhete loomist ja jätkamist koostööpiirkondadega kõikides naaberriikides ning ka kaugemal.

Ühinemisel Euroopa Liiduga omandavad välissuhted uue tähenduse. Liituda tuleks maakonna tasandil algatatud projektidega välispartnerite osavõtul, kus teemadeks on väikeettevõtluse areng, kaasaegse infotehnoloogia rakendamine, alternatiivsete ettevõtlusvormide arendamine, turismiprogrammide (eriti ökoturismi) rakendamine.

3.14 Suhted naabritega, koostöö

Koostöö naabervaldadega on oluline transpordiskeemide väljatöötamisel, samuti haridus-, teenindus-, kultuuri- jms. sfääris vajalike teenuste kättesaamisel, samuti looduskaitseobjektide, turismiradade ja prügilate haldamisel.

3.15 Avalikud suhted

Arengustrateegia prioriteetideks on avaliku sektori töötajate osavõtt koolitusprogrammidest; trükiste (valla kalender, huviväärsuste fotoalbum, reklaamprospektid jms) väljaandmine; professionaalne interaktiivne tutvustamine läbi interneti kodulehekülgede; süstemaatiline PR- ja meediaürituste korraldamine.

Senisest enam võiks just kohapealt kajastada toimuvaid sündmusi ja ettevõtmisi.

3.16 Teed ja transport

Maanteehoiu moodustab maanteevõrgu arengu kavandamine, remont ja hoole, maanteede haldamisega seonduv, mille eesmärgiks on kasutajatele mugavate, säästlike ja ohutute liiklustingimuste loomine.

Teedevõrgu tihedust võib pidada piisavaks, parandamist vajab teede üldine seisund. Pikemas perspektiivis tuleb eesmärgiks võtta ka külavaheteede muutmist toimuvabaks.

Jalg- ja jalgrattateid tuleb rajada või märgistada enimkasutatavatel teelõikudel. Ühiskondlikus transpordiskeemis suuri muutusi ette ei nähta.

3.17 Elekter

Elektrisüsteem peab pidevalt toimima ühtse süsteemina, olema töökindel ja optimaalne ning tagama tarbijate katkematu varustamise kvaliteetse elektrienergiaga.

Selgitamaks elektriga varustatuse probleeme, kitsaskohti ja vältimaks ebamajanduslikke otsuseid on kavandatud algetada Rapla maakonnas energeetikaalane uuring.

3.18 Küttemajandus

Küttemajanduse eesmärk on elanike ja ettevõtete varustamine kvaliteetse ja vastuvõetava hinnaga soojusenergiaga. Jätkata tuleb tehnilisi ümberkorraldusi ja kadude vähendamist nii soojuse tootmises, soojavõrkudes ja tarbimises.

Eelistada tuleb kohalikku küttealiiki - puitu ja hakkepuitu.

3.19 Telekommunikatsioonid

Telekommunikatsiooniteenuste peaülesanne on tagada elanikele ja asutustele häireteta telefoni- ja andmeside koos lisateenustega mistahes punktis.

Kuni viimase ajani telekommunikatsiooni turul ainukesena tegutsenud AS-le Eesti Telefon on lisandunud turule uusi teleteenuse pakkujaid Tele 2, Uninet. Eesti Telefoni telefonijaamad asuvad Kaius, Kuimetsas ja Vahastus.

3.20 Postiside

Postisidet tagab vallas (ja kogu maakonnas) AS Eesti Posti Harju Post. Tagatud on posti kohalejõudmine samal päeval, plaanis on laiendada teenuste arvu (praegune teenuste arv ~30) ja parandada olemasolevate teenuste kvaliteeti. Hetkel asub sidejaoskond Kaius, Vahastus ja Kuimetsas on postipunktid.

Kuna ei ole teada Eesti Posti arengustrateegia maapiirkondades, ei saa ka prognoosida muutusi postisides.

3.21 Ettevõtlus

Ettevõtlusele on suurimateks probleemideks:

- põllumajanduses on investeerimis-võimaluste puuduse tõttu uued masinad ja tehnoloogiad raskesti kättesaadavad;
- rahastamise- ja ekspordiprobleemid;
- seadusandluse ja majanduspoliitika reformide aeglus;
- siseturul on probleemiks konkurents välismaise toodanguga ja elanikkonna madal ostujõud.

Ettevõtlust soodustavateks asjaoludeks on Kaiu vallas suhteliselt hästi väljakujunenud infrastruktuur (teed, ühendused, side, elekter).

Maamajanduse läbilöögivõimelisust peab tõstma riiklike programmide raames arvestada töötuse astet, asustustihedust, vanuselist struktuuri, RKP inimese kohta, geograafilist asendit. Regionaaltoetused ja krediteerimisvõimalused peavad avarduma, nõuandeteenistus ja koolitusvõimalused peavad muutuma kättesaadavamaks. Otsetoetusi peab rakendama uute töökohtade loomiseks ning põllumajandustootmise alustamiseks.

Informatsioon investeerimisvõimaluste ja vabade ressursside kohta peab olema kättesaadav nii trükistes, internetis kui ka reklaamitav ettevõtlusmessidel. Ettevõtluse tugisüsteemide toel võib koostada edukaid äriplaanid ning saada krediitgarantiisid. Koolitusest, seminaridest, õppepäevadest ja messidest osavõtuga on võimalik tegutserval ettevõtetel saada äriplaanide nõustamisteenust, soovitusi efektiivsuse tõstmiseks ning minekuks välisurule.

Vallas on olnud valdav tegelemine põllu- ja metsamajandusega. Oluline on leida traditsioonilisele põllumajandustootmisele alternatiivseid tegevusi, nt. taluturism ja sellega seonduvad mitmesugused matkamisviisid (jalgratta-, jalgsi-, ratsa-, paadimatk), mesindus (seoses sellega ka erinevate õistaimede kasvatus), marjakasvatus (jõhvikad turbaaladel, mustikad ja pohlad väheviljakatel liivmuldadel), aiandus (muruseemne, haljastusmaterjali, puude- ja põõsaste istikute kasvatamine).

Viljakatel põllumajandusmaadel tuleb jätkuvalt tegelda kuivendussüsteemide korrashoiuga. Väheviljakate põllumajandusmaade juures tuleb kaaluda nende metsastamist.

Metsa- ja puidutööstuses tuleb arendada ja laiendada tootmist.

Riigi metsamajanduse visioon on säästlik metsamajandus, mis tähendab metsade majandamist ja kasutamist sellisel moel ja sellises tempos, et säiluks nende bioloogiline mitmekesisus, produktiivsus, taastumisvõime ja elupõlisus ning ühtlasi nende potentsiaal täita nüüd ja edaspidi ökoloogilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid funktsioone kohalikul, üleriigilisel ja globaalsel tasandil, kahjustamata muid ökosüsteeme.

Valla territooriumil ei ole ette nähtud uute loodusressursside ja maapõuevarade kasutuselevõttu.

Turismialal on põhieesmärkideks kultuuripärandi ja puutumata looduse tutvustamine ning teadvustamine väljaspool. Turismialase tegevuse hoogustumine loob juurde uusi töökohti ning meelitab kohale võimalikud investorid. Probleemideks on kohapealsete turismialaste traditsioonide puudumine ning sellealase koolituse vähesus.

Lisaks ajaloolistele, arhitektuurilistele ja looduslikele vaatamisväärsustele tuleb väärtustada maaturismi ja aktiivset puhkust. Koostööd tuleb teha turismialaste teadmike koostamisel, paigaldada ja korrastada teeviidad huviväärsusteni.

Ettevõtluse arendamiseks on vallas piisavalt tühjal seisvaid põllumajanduslikke tootmishooneid.

Käesoleva üldplaneeringuga põllu- ja metsamajandusmaade täiendavat reserveerimist või kasutuselevõttu ette ei nähta. Senised põllu- ja metsamaad säilitavad valdavalt oma senised maakasutuse juhtfunktsioonid ja saavad kõrvalfunktsioonina puhkeala funktsiooni.

3.22 Elamuehituse põhimõtted

Korterelamute ehitamist vallas lähitulevikus ette ei nähta.

Valla peamiseks elamutüübiks on planeeritud eramute ehitamist. Üldplaneering näeb uute eramute ehitamise Kuimetsas ja Kaius.

Samuti võimaldab planeering eramute ehitamist kõikjal hajaasustuses, v.a. mitmesuguste piirangutega alad. Elamuehituseks tuleks eelkõige eelistada vanu talukohti.

3.23 Veemajandus

Vallavalitsus peab omama volikogu poolt kinnitatud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava vähemalt 12-aastase perioodi kohta (Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus).

Valla veemajanduse parandamiseks tuleb tagada joogivee kvaliteet, kaasajastada olemasolevad pumbajaamad (paigaldades uued kaasaegsed sügavveepumbad koos käivitus- ja kaitseaparatuuriga, toruarmatuur ja veemõõtjad). Teras- ja tsingitud terastorudest trassid tuleb asendada plasttorudest trassidega.

Kõik amortiseerunud heitvete puhastusseadmed ja ülepumplad vajavad uuendamist või rekonstrueerimist.

Reoveekogumisaladeks on planeeritud kõik alad, kus tekib reostuskoormust rohkem kui 30 inimekvivalenti ühe hektari kohta; aladel, kus põhjavesi on nõrgalt kaitstud ja tekib reostuskoormust rohkem kui 15 inimekvivalenti ühe hektari kohta; aladel, kus põhjavesi on kaitsmata ja tekib reostuskoormust rohkem kui 10 inimekvivalenti ühe hektari kohta. Reoveekogumisaladeks Kaiu vallas on korterelamute alad, keskuste alad ja üldkasutatavate hoonete alad Kaiu alevikus ning Kuimetsa külakeskutes.

3.24 Jäätmemajandus

Jäätmeseadus esitab nõude valla jäätmekava koostamiseks valla arengukava osana.

Tavajäätmete äravedu on planeeritud väljaspool valla piire paiknevasse jäätmeluba omavasse prügilasse ja kaugemas perspektiivis täielikult keskkonnanõuetele vastavasse Väätsa prügilasse Järvemaal.

Edasiarendamist vajab tavajäätmete kogumine, sh. taaskasutatavate jäätmete liigiti kogumine, olme- ja muude tavajäätmete vedu jäätmeveo firmade teenustööna, jäätmete taaskasutamine sealhulgas biolagunevate jäätmete komposteerimine.

Olimest tekkivate ohtlike jäätmete kogumine on omavalitsuse ülesanne, seetõttu tuleb leida ja tähistada ohtlike jäätmete kogumiskohad Kaius, Kuimetsas ja Vahastus.

4. MAA- JA VEEALADE KASUTUSPÕHIMÕTTED JA KEHTIVAD KITSENDUSED.

Planeeringu koostamisel on arvestatud järgmiste seadusandlike aktidega:

1. Asjaõigusseadus;
2. Asjaõigusseaduse rakendamise seadus;
3. Jäätmeseadus;
4. Kaitstavate loodusobjektide seadus;
5. Kalapüügiseadus;
6. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnaauditeerimise seadus;
7. Maaparandusseadus;
8. Maapõueseadus;
9. Maareformiseadus;
10. Metsaseadus;
11. Muinsuskaitse seadus;
12. Planeerimis- ja ehitusseadus;
13. Ranna ja kalda kaitse seadus;
14. Raudteeseadus;
15. Säästva arengu seadus;
16. Teeseadus;
17. Veeseadus;
18. Vabariigi Valitsuse 20.01.1999 määrus nr.22 "Elektri-, gaasi- ja kaugküttevõrgu kaitsevööndite ulatus";
19. Vabariigi Valitsuse 14.10.1994 määrus nr.369 "Riigi poolt korrashoitavate eesvoolude nimekirja kinnitamine";
20. Vabariigi Valitsuse 29.04.1996 määrus nr.119 "Looduskaitse registri asutamine";
21. Vabariigi Valitsuse 18.07.1996 määrus nr.191 "Avalikult kasutatavate veekogude nimekiri";
22. Vabariigi Valitsuse 26.01.1995 määrus 42 "Üleriigilise tähtsusega maardlate nimekiri";
23. Eesti Keskkonnanõukogu strateegia;
24. Vabariigi Valitsuse 08.07.1999 korraldus nr.763-k "Maakonnaplaneeringute teemaplaneeringute algatamine";
25. Keskkonnaministri 21.05.1998 määrus nr.36 "Kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide tähistamise ja tähistamise korra kinnitamine";
26. Keskkonnaministri 16.12.1996 määrus nr.61 "Veehaarde sanitaarkaitseala moodustamise ja projekteerimise korra kehtestamine";
27. Keskkonnaministri 07.07.1999 määrus nr.65 "Võtmebiotoobi väljavaliku juhendi ja võtmebiotoobi klassifikaatori kinnitamine";
28. Teede- ja Sideministri 11.08.1999 määrus nr.47 "Riigimaanteed liigid ja klassid";
29. Teede- ja Sideministri 28.09.1999 määrus nr.57 "Tee ja tee kaitsevööndite kasutamise ja kaitsmise nõuded".

4.1 Kehtivad kitsendused

4.1.1 Riikliku kaitse all olevad mälestised

Alus : Muinsuskaitseadus 1994 (1996, 1997)

Muinsuskaitseaduse ülesandeks on kultuurimälestiste säilimise tagamine ning mälestiste kaitse korraldamisel tekkivate suhete korraldamine.

Mälestis on kinnis- või vallasmälestis vastavalt asjade liigitusele kinnis- ja vallasasjadeks. Planeeringus on kajastatud kinnismälestisi, milleks võivad olla:

- muinas- või keskaegsed asulakohad, pelgupaigad, kultusekohad, matusepaigad, töödusega seotud kohad;
- arhitektuuriajaloolise väärtusega tsiviil-, tööstus- ja kultuseehitised ning nende ansamblid ja kompleksid;
- teaduse, tehnika ja tootmise arengut kajastavad ehitised;
- monumentaalkunsti teosed;
- ajaloolise väärtusega ehitised, mälestusmärgid, kalmistud, paigad (maa-alad), loodusobjektid.

Muinsuskaitseala on mälestis kui asjade kogum, milleks võivad olla ajaloolised asulad, nende osad ning looduse ja inimese koostegevuse tulemusel kujunenud alad, mis tervikuna omavad kultuuriväärtust.

Muinsuskaitseameti loata on kinnismälestise ja selle kaitsevööndi ulatuses keelatud :

- maaharimine, ehituste püstitamine, teede, kraavide, trasside rajamine ning muud mulla- ja ehitustööd;
- puude ja põõsaste istutamine, mahavõtmine ja juurimine;
- kinnismälestiste ümberpaigutamine, ümber- ja sisseehitamine, konserveerimine, restaureerimine, remontimine, mälestistele seda kahjustavate või ilmet muutvate objektide paigaldamine, samuti muul viisil mälestiste ilme muutmine.

Muinsuskaitseameti ja vallavalitsuse loata on muinsuskaitsealal keelatud :

- ajalooliselt väljakujunenud tänavatevõrgu ehitusjoone ja kruntide (kinnistute) piiride muutmine ning kruntimine;
- ehitiste püstitamine;
- ehitistele peale- ja juurdeehitamine, katusealuste väljaehitamine ja õuede kasutamine;
- ehitiste lammutamine;
- krundi maakasutuse sihtotstarbe muutmine.

Kinnismälestiste kaitseks kehtestatakse kaitsevöönd, millele laienevad kaitsekohustuse teatistes esitatud kitsendused. Kui mälestiseks tunnistamise aktis ei ole märgitud teisiti, on kaitsevööndiks **50 m** laiune maa-ala mälestise väliskontuurist või piirist arvates.

Mälestiste kasutamise kitsendused määrab kindlaks Muinsuskaitseamet kaitsekohustuse teatistes, sätestatud kitsendusi võib leevendada ainult Muinsuskaitseamet.

Mälestise ja muinsuskaitseala silueti nähtavuse ja vaadeldavuse tagamiseks tuleb üld- ja detailplaneeringute koostamisel arvestada Muinsuskaitseameti poolt kooskõlastatud eritingimusi.

Avalik-õigusliku isiku omandis oleval kinnisasjal asuva kinnismälestise juurde on igaühel vaba juurdepääs. Eraõiguslik isik, kelle kinnisasjal mälestis asub või kelle kinnisasja tavakohane juurdepääsutee mälestiseni viib, peab tagama igaühe vaba läbipääsu mälestiseni päikesetõusust loojanguni. Mälestiseks olevasse ehitisse või selle õue pääseb omaniku (valdaja) poolt lubatud ajal ja korras. Muinsuskaitseamet võib juurdepääsu piirata, kui sellega ohustatakse mälestist.

Kinnismälestise ja selle kaitsevööndis oleva kinnisasja kasutamise kitsendused kompenseeritakse vastavalt seadustele maa maksustamishinna vähendamise või maamaksust vabastamisega. Mälestise omanik (valdaja) võib saada riigieelarvest Muinsuskaitseameti kaudu või valla- või linnaeelarvest toetust mälestise hooldamiseks, konserveerimiseks või restaureerimiseks, samuti valve- ja signalisatsioonisüsteemi paigaldamiseks.

Mälestise konserveerimine, restaureerimine ja remont võib toimuda ainult Muinsuskaitseametis kooskõlastatud projekti alusel ja vajadusel erialaspetsialisti järelevalve all. Nimetatud töid võib projekteerida ja ellu viia kehtestatud korras välja antud litsentsi olemisel.

4.1.2 Looduskaitse

Alus: Kaitstavate loodusobjektide seadus 1994
Säästva arengu seadus 1995

Keskkonnakaitse on elu ja loodusliku mitmekesisuse kaitsmine elupaikade hoidmise ja ökosüsteemide säilitamise kaudu.

"Kaitstavate loodusobjektide seadus" sätestab teadusliku, ajaloolis-kultuurilise või esteetilise tähtsusega elus- või eluta looduse objekte: puu, rändrahn, juga, pank, astang, koobas, paljand, karst (või nende rühm).

"Kaitstavate loodusobjektide seadus" sätestab liigikaitse põhimõtted Eestis :

- loodusliku mitmekesisuse, sealhulgas liigirikkuse säilitamiseks tuleb tagada looduslike liikide kaitse võimalikult madala taksoni tasemel ja võimalikult kõigi liikide säilitamiseks;
- kaitsealustesse liikidesse kuuluvate isendite elu- või kasvutingimuste säilitamiseks, parandamiseks ja paljunemise soodustamiseks rakendatakse kohalikke, riiklikke ja rahvusvahelisi programme;
- teede ja teiste tehisobjektide rajamisel tuleb tagada kaitsealustesse liikidesse kuuluvatele isenditele võimalikult ohutud elu- ja liikumistingimused;
- kohalike liikide kaitseks on keelatud loodusesse levitamise eesmärgil sisse tuua võõrliike.

Taimestiku kaitse alla võtmisel arvestatakse järgmiste põhimõtetega:

- teaduslik väärtus;
- harulduse aste;

- dekoratiivsus;
- inimtegevusega kaasnevad ohud;
- liikide bioloogilised ja ökoloogilised iseärasused.

Loomastiku kaitse alla võtmisel arvestatakse järgmiste põhimõtetega:

- teaduslik väärtus;
- harulduse aste;
- ohustatuse aste;
- liikide bioloogilised ja ökoloogilised iseärasused.

"Kaitstavate loodusobjektide seaduse" järgi on kaitsealad inimtegevusest puutumatuna hoitavad või looduskaitse erinõuete kohaselt kasutatavad alad koosluste, ökosüsteemide, maastike või liikide kaitsmiseks; nende uurimiseks ja tutvustamiseks.

Kaitsealad jagunevad järgmisteks tüüpideks:

- rahvuspark;
- looduskaitseala;
- maastikukaitseala (looduspark);
- programmiala.

Kaitseala territoorium, kus rakendatavad kitsendused sätestatakse kaitse-eeskirjas, jaguneb sõltuvalt tüübist:

- loodusreservaat;
- sihtkaitsevöönd;
- piiranguvöönd;
- programmiala üldvöönd.

Loodusreservaatideks määratakse suhteliselt väikese pindalaga ning raskesti ligipääsetavad inimtegevusest puutumata loodusega ala, kus tagatakse looduslike koosluste säilimine üksnes looduslike protsesside tulemusena. Keelatud on igasugune majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, samuti inimeste viibimine seal (va. järelevalve-, teadus- ja päästetöödel- selleks kehtestatud korras).

Sihtkaitsevööndis on lubatud selline tegevus, mis toetab väljakujunenud või kujundatavate looduslike või poollooduslike koosluste säilimist. Kaitse eeskirjaga võidakse sihtkaitsevööndis lubada kaitstava objekti säilitamiseks vajalikku või seda mittekahjustavat tegevust: maaparandussüsteemide hooldustööd; hooldus- ja valikraiet; marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste kasutamist; ulukite arvukuse reguleerimist; kalapüüki; jahindust. Poollooduslike koosluste esinemisaladel võib nende esinemisaladel nende ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks olla kohustuslik kaitsekorrast tulenev tegevus: niitmine, karjatamine, puu- ja põõsarinde harvendamine ja kujundamine.

Sihtkaitsevööndid jagunevad:

- täielike majanduspiirangutega e. ilma leevendusteta alavöönd;
- osalise majandustegevusega e. leevendustega alavöönd.

Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti on **piiranguvööndis** keelatud:

- uute maaparandussüsteemide rajamine;
- veekogude vee taseme muutmine ja nende kallaste kahjustamine;
- maavarade ja maa-ainese kaevandamine; puhtpuistute kujundamine varem rajatud metsakultuurides ning üheliigiliste metsakultuuride ja energiapuistute rajamine;

- lõppraie, va.lõppraied kitsaste lankidena ja turberaiena;
- jäätmete ladustamine;
- väetiste ja mürkkemikaalide kasutamine;
- teede, õhuliinide ja muude kommunikatsioonide rajamine;
- uute ehitiste püstitamine;
- jahipidamine ja kalapüük.

Poollooduslike koosluste esinemisaladel on kohustuslik nende ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks kas niitmine, karjatamine, puu- või põõsarde harvendamine või kujundamine.

Programmiala üldvööndis majandusliku tegevuse suhtes erilisi nõudeid ei kehtestata.

Kaitseala piires ei tohi kaitseala valitseja nõusolekuta:

- muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja pindala;
- kinnitada maakorralduskava;
- väljastada metsaomanikule metsamajandamise kava;
- kehtestada detail- ja üldplaneeringut;
- anda projekteerimistingimusi.

Kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja omanikul ei ole õigust keelata teiste isikute viibimist omal maal seoses teadusliku uurimistöö, järelevalve või päästetöödega. Kaitseala sihtkaitse- ja piiranguvööndis olevad või kaitstava looduse üksikobjekti juurde viivad erateed ja- rajad on päikesetõusust loojanguni avalikuks kasutamiseks ning kinnisasja omanik peab tagama nimetatud ajal teiste isikute juurdepääsu kaitstavale looduse üksikobjektile.

Looduskaitsealuste üksikobjektide mis tahes kahjustamine on keelatud. Üksikobjekti seisundit või ilmet mõjutava töö teostamine on lubatud üksikobjekti valitseja nõusolekul. Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on kinnisasja omanik kohustatud hoolt kandma üksikobjekti seisundi ja selle ümbruse korrastamise eest. Üksikobjekti kaitse alla võtmise otsusega moodustub selle ümber kuni **50 m** kauguseni piiranguvöönd, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti.

I kategooria kaitsealuste liikide isendite ning nende elu-, sigimis- või pesitsuspaikade ja rändeteede ning kasvukohtade kahjustamine on keelatud. I kategooria kaitsealuse liigi täpset kasvukohta või elupaika käsitleva teabe avalikustamine on keelatud, kui objekt selle tagajärjel ohtu võib sattuda. I kategooria kaitsealuse liigi seni kaitsmata kasvukoha või pesapaiga (püsielupaiga) avastamisteate saamisel saadab keskkonnaminister maaomanikule või- valdajale kaitsekohustuse teatise täita kaitsealuse liigi kaitseks sätestatud nõudeid.

Kaitstava loodusobjekti kaitse-eeskirjaga sätestatud kitsendused ja kohustused vähendavad maamaksu määra. Maamaksust on vabastatud maa, kus kaitsekord välistab majandustegevuse, kusjuures majandustegevuseks ei loeta kaitse-eeskirjaga sätestatud kohustuslikku tegevust looduslike ja pool-looduslike koosluste säilitamiseks. Kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja omanikul on õigus kaitstava loodusobjekti valitsejalt taotleda loodusobjekti külastustasu kehtestamist.

4.1.3 Veekaitse

Alus: Ranna ja kalda kaitse seadus 1995 (1999)
Veeseadus 1996 (1998, 1999)

Veeseaduse ülesandeks on sise- ja piiriveekogude ja põhjavee puhtuse ja veekogudes ökoloogilise tasakaalu tagamine ning reguleerib vee kasutamist ja kaitset, maaomanike ja veekasutajate vahelisi suhteid.

Kinnisasjal asuv veekogu kuulub kinnisasja omanikule, kui seadusega ei ole sätestatud teisiti. Veekogu avalik kasutamine on veevõtt, suplemine, veesport, veel ja jää liikumine ja kalapüük. Veekogu avaliku kasutamisega ei tohi rikkuda võõral maatükil viibimist reguleerivaid seadusesätteid.

Kallasrada on kaldariba avaliku veekogu ja avalikuks kasutamiseks määratud veekogu ääres ning asub kaldavööndis. Kallasraja ulatus on **4 m**. Suurvee ajal, kui kallasrada on üle ujutatud, võib vabalt ja takistamatult liikuda **2 m** laiusel kaldaribal. Veekogude kaldad (kallasriba) tuleb hoida läbitavana. Rannal ja kaldal asuvate kinnisasjade omanikud ja valdajad on kohustatud hoidma veekogu rannad ja kaldad puhtana ning hooldama kallasrada ja tagama rajal inimestele vaba ligipääs. Kallasraja kasutaja ei tohi kallasraja kasutamisega kahjustada kaldaomaniku vara.

Veekaitsevöönd on ette nähtud vee ja vee-elustiku kaitseks ning kaldaalade ilme säilitamiseks.

Veekaitsevööndis on keelatud majandustegevus (v.a. ehituskeeld veeliikluse ja veehaarde objektidele, tehnilistele kommunikatsioonidele, seirejaamale ja hüdrograafiateenistuse objektile, riigikaitse ja päästeteenistuse otstarbega ehitustele, olemasolevatele ehitistele).

Veekaitsevööndi ulatus tavalisest veepiirist on järvedel, veehoidlatel, jõgedel ja kanalitel on **10 m**. Maaparandusobjektide eesvoolude veekaitsevööndi laius on kuni nende suubumiseni looduslikesse veekogudesse **1 m**.

Kalda ulatus.

Hajaasustusosal on üle 25 km² suuruse valgalaga jõgede ja veejuhtmete ning üle 10 ha suurusega järvede ja veehoidlate kaldad **200 m** laiused, 10-25 km² suuruse valgalaga jõgede ja veejuhtmete ning 5-10 ha suurusega järvede ja veehoidlate kaldad on **100 m** laiused. Ülejäänud veekogudel kehtestab kalda ulatuse kohalik omavalitsus piirides **10 ÷ 25 m**.

Ehituskeeluvööndi ulatus.

Hajaasustusosal on üle 25 km² suuruse valgalaga jõgede ja veejuhtmete ning üle 10 ha suurusega järvede ja veehoidlate ehituskeeluvöönd on **50 m**. 10 - 25 km² suuruse valgalaga jõgede ja veejuhtmete ning 5 - 10 ha suurusega järvede ja veehoidlate ehituskeeluvöönd on **25 m**.

Tiheasustusosal on ehituskeeluvööndi laiuseks **50 m**.

Ehituskeeld ei laiene üld- ja detailplaneeringu alusel rajatavatele, rekonstrueeritavatele või taastatavatele veeliikluse ja veehaarde objektidele; tehnilistele kommunikatsioonidele; seirejaamadele ja hüdrograafiateenistuse objektidele; kalapüügi ja -kasvatusega seotud objektidele; maaparandus-süsteemidele (va. poldrid); riigikaitse, piirivalve ja päästeteenistuse otstarbega

objektidele; ol.olevatele objektidele; taluhoonestusele algses kohas, kui kinnisasja kõlvikute sihtotstarbeks on põllu- või metsamajanduslik kasutamine.

Rannal ja kaldal on keelatud:

- üleujutatavatel aladel reoveesetete laotamine (sõltuvalt sagedastest üleujutustest) ka keemiliste taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine;
- kalmistute ja loomade matmipaikade rajamine;
- karjatamine siseveekogude veekaitevööndis puittaimestikuga alal.

Majandustgevuse keeld ei laiene karjatamisele, heina niitmisele ja roo lõikamisele kui sellega ei rikuta ega hävitata puittaimestikku ja pinnast ning peetakse kinni määratud keeluaegadest pesitsevate lindude kaitseks.

Avalikul supelrannal ei ole veekaitsevööndit. Avaliku supelranna asutamise loa annab kohalik omavalitsusüksus, kui taotlejal on selleks olemas kinnisasja omaniku nõusolek ning supelranna asukoht vastab üldplaneeringule. Suplus- ning päevituskohad on kantud üldplaneeringu kaardile.

4.1.4 Metsa kaitsekategooriad

Alus: Metsaseadus 1998 (1999)

Metsaks loetakse puittaimestiku kasvukohta pindalaga 0,5 ha või enam, mis vastab vähemalt ühele alljärgnevatest nõuetest:

- seal kasvavad puud kõrgusega vähemalt 1,3 m ja puuvõrade liitusega vähemalt 30%;
- seda majandatakse puidu ja teiste metsasaaduste saamiseks või seal säilitatakse puittaimestikku seaduses nimetatud viisidel kasutamiseks.

Metsa toimuva ja metsaga seotud inimtegevuse reguleerimiseks jagatakse metsad kolme kategooriasse: hoiumetsad, kaitsemetsad (neis kahes kehtivad metsakasutuse kitsendused) ning tulundusmetsad.

Hoiumets- loodusobjektide hoidmiseks määratud mets kaitseala loodusreservaadis ja sihtkaitsevööndis ning sellega võrdsustatud alal, kus majandamise kitsendused tulenevad kaitstavate loodusobjektide seadusest ja kaitseala kaitse-eeskirjast.

Kaitsemetsad - keskkonnaseisundi kaitsmiseks määratud mets, majandamisel ei tohi lageraielangi laius ületada 30m ja pindala 2 ha ning turberaielangi pindala ületada 10 ha.

Tulundusmetsad - hoiu- või kaitsemetsaks määramata mets on tulundusmets, kaitset vajavad tulundusmetsas võtmebiotoobid.

Metsaseaduse alusel metsa uuendatakse kaitse- ja tulundusmetsas. Hoiumetsas ei tohi inimene metsa looduslikku uuenumisse sekkuda.

Metsaomanik on kohustatud uuendama kõik raiesmikud ja suurema kui 0,1 ha pindalaga kaitse- ja tulundusmetsa hukkunud osad kolme aasta jooksu, arvestades raie või hukkumisest.

Metsa kasutamise eesmärgi määrab metsaomanik, millest tulenevad metsa kasutamise viisid: looduse kaitse, keskkonnakaitse, sanitaarkaitse, rekreatsioon, kõrvalkasutus, teadus- ja õppetöö, puidu saamine, jahindus ja riigikaitse.

Kohalikul omavalitsusel on õigus piirata omaniku metsakasutust, keelata suure tuleoahu korral metsas viibimise.

4.1.5 Teed

Alus: Teeseadus 1999

Tee on maantee, tänav, jalgteed ja jalgrattateed või muu sõidukite või jalakäijate liiklemiseks kasutatav rajatis, mis võib olla riigi või kohaliku omavalitsuse või muu juriidilise isiku või füüsilise isiku omandis. **Teemaa** on maa, mis õigusaktidega kehtestatud korras on määratud tee koosseisus olevate rajatiste paigutamiseks ja teehoiu korraldamiseks.

Avalikult kasutatavad teed on riigimaantee, kohalik maantee ja tänav. Eratee on rajatis, mida võib kasutada üksnes tee omaniku loal (va. seaduses sätestatud juhtudel võib erateed kasutada omaniku loata).

Tee seisund peab võimaldama ohutult liigelda ning olema keskkonnakaitsenõuete ja tee klassi kohta kehtestatud nõuete kohane.

Tee kaitseks, teehoiu korraldamiseks, liiklusohutuse tagamiseks ning teelt lähtuvate keskkonnakahjulike ja inimestele ohtlike mõjude vähendamiseks rajatakse tee äärde kaitsevöönd.

- **Riigimaanteed** (põhimaanteed, tugimaanteed ja kõrvalmaanteed) kaitsevööndi laius mõlemal pool sõiduraja telge ja mitme sõiduraja korral mõlemal pool äärmise sõiduraja telge on **50 m**.
- **Kohaliku maantee** kaitsevööndi laius mõlemal pool sõiduraja telge ja mitme sõiduraja korral mõlemal pool äärmise sõiduraja telge on **20 m** kuni **50 m**.
- **Eratee** kaitsevööndi laius mõlemal pool sõiduraja telge ja mitme sõiduraja korral mõlemal pool äärmise sõiduraja telge on **10 m** kuni **50 m**.
- **Tänav** kaitsevööndi laius on teemaa piirist kuni **10 m**, vööndi täpne laius nähakse ette detailplaneeringus.

Teel ja tee kaitsevööndis on tee omaniku nõusolekuta keelatud:

- maha võtta, ümber tõsta, juurde panna või kinni katta liiklusmärke ja muid liikluskorraldusvahendeid või eemaldada nendelt katteid;
- teha teel ilma ehitusloata teehoiutöid, samuti mistahes teehoiuväliseid töid, paigutada sinna töövahendeid, materjale jms.;
- tegevusega kaitsevööndis ei tohi halvendada liiklustingimusi teel;
- ehitada nähtavust piiravaid hooneid või rajatise ning rajada istandikku;
- ehitada kiirendus- või aeglustusrada, peale- või mahasõiduteed, alalist või ajutist müügipunkti või muud teeninduskohta;

- takistada jalakäijate liiklemist neid häiriva tegevusega;
- paigaldada valgustusseadet või teabe- ja reklaamivahendit;
- korraldada spordivõistlust või muud rahvaüritust;
- kaevandada maavara ja maa-ainest;
- teha metsa uuendamiseks lageraiet;
- teha veereziimi muutust põhjustavat maaparandus- või muud teehoiuvälisist tööd.

Kõik teel ja tee kaitsealavööndis kavandatavad teehoiuvälised ja teehoiutööd tuleb tee omanikuga kooskõlastada nende projekteerimise ajal Maanteedeametiga, Rapla Teedevalitsusega ja Kaiu Vallavalitsusega.

Tee omanik on kohustatud jälgima tee seisundit ja hoidma tee korras, kõrvaldama nähtavust piirava istandiku, puu, põõsa või muu liiklusele ohtliku rajatise ning korraldama tee kasutamist ja kaitset.

Juriidilised ja füüsilised isikud, kelle kasutuses olev maa külgneb teemaaga, peavad hoolitsema, et koduloomad ja -linnud ei pääseks maanteele.

Teemaal- ja teemaaga külgneval alal mulla- maaharimis-, ehitus- ja teisi töid tegevad juriidilised või füüsilised isikud vastutavad selle eest, et sõidukid ei kannaks teele pori, sõnnikut jms. või tagavad selle pideva koristamise sõiduteelt, hoiatades ühtlasi liiklejaid teel esinevast ohust.

4.1.6 Elektrivõrkude kaitsevööndid

Alus: Energiaseadus 1997 (1998, 1999)
Elektri-, gaasi- ja kaugküttevõrgu kaitsevööndite ulatus 1999

Elektrisüsteem on elektri tootmise, edastamise ja jaotamise tehniline süsteem, mis koosneb põhivõrgust ja jaotusvõrkudest. Võrguettevõtja vastutab tema omandis või valduses oleva võrgu toimimise, korrasoleku ja arendamise eest.

Elektrivõrgu kaitsevöönd on tehnovõrke (elektriliinid ja nendega liituvad ehitised) ümbritsev maa-ala, õhuruum või veekogu, kus tehnovõrkude ohust ja nende kaitse vajadusest tulenevalt kitsendatakse kinnisasja omaniku või valdaja tegevust vastavalt Energiaseadusele.

Kaitsevööndite ulatus kehtestatakse:

- piki õhuliine - maa-ala ja õhuruumina, mida piiravad liini teljest mõlemal pool järgmistel kaugustel paiknevad mõttelised vertikaaltasandid:

alla 1 kV pingega liinide korral	2 m ;
kuni 20 kV pingega liinide korral	10 m ;
35 -110 kV pingega liinide korral	25 m ;
220-330 kV pingega liinide korral	40 m .

- piki maakaabelliine - maa-ala , mida piiravad mõlemal pool liini **1 m** kaugusel äärmistest kaablitest paiknevad mõttelised vertikaaltasandid;

- alajaamade ja jaotusseadmete ümber - maa-ala **2 m** kaugusel piirdeaiast või nende puudumisel seinast.

Elektrivõrgu kaitsevööndis on keelatud tõkestada juurdepääsu elektrivõrgu ehitusteni, ladustada jäätmeid, tuleohtlikke materjale ja aineid, teha tuld, põhjustada oma tegevusega elektrivõrgu ehituste saastamist ja korrosiooni, korraldada üle 1000 V pingega elektrivõrgu õhuliinide kaitsevööndis massiüritusi.

Elektrivõrgu kaitsevööndis on keelatud ilma võrguettevõtja loata:

- ehitada, rekonstrueerida või lammutada hooneid ja rajatisi, teha mis tahes mäe-, laadimis-, süvendus-, lõhkamis-, üleujutus-, niisutus- ja maaparandustöid, istutada ja langetada puid ja põõsaid;
- sõita masinate ja mehhanismidega õhuliini kaitsevööndis, mille üldkõrgus maapinnast koos veosega või ilma on üle 4,5 m;
- üle 1000 V pingega õhuliinide kaitsevööndis rajada karjaaedu, traattarasid ja loomade joogikohti;
- maakaabelliinide kaitsevööndis töötada löökmehhanismidega, planeerida pinnast, teha mullatöid sügavamal kui 0,3 m, küntaval maal sügavamal kui 0,45 m ning ladustada ja teisaldada raskusi.

Rajatavad ehitised ja tööd kaitsetsoonides on lubatud Eesti Energia AS Rapla- Järva Elektri loal. Liinikoridorides võib tegeleda põllundusega. Aedades ei tohi viljapuude kõrgus ületada 4 m. Kokkuleppel liini valdajaga võib kasvatada istikuid, jõulukuuski ja energeetilist võsa.

4.1.7 Televõrkude kaitsevööndid

Alus : Telekommunikatsiooniseadus 2000

Telekommunikatsiooniteenus seisneb signaalide edastamises või suunamises telekommunikatsioonivõrgus ning ühenduste loomises telekommunikatsioonivõrgu lõpp-punktide vahel.

Telekommunikatsiooni liinirajatis on maapinna või veekogu põhjaga püsivalt ühendatud telekommunikatsioonivõrgu osa, milleks on kaablitunnel või -kanalisatsioon või postidele paigutatud kaablite või juhtmete kogum. Liinirajatiseks on ka raadiosidemast.

Liinirajatis kaitsevöönd seaduse tähenduses on ala, mis on määratletud liinirajatis keskjoonest mõlemal pool kindlaksmääratud kaugusel asuva liinirajatisega paralleelse mõttelise joonega või raadiomasti keskpunkti ümbritseva kindlaksmääratud raadiusega mõttelise ringjoonega ning kus igasugune liinirajatis ohustada võiv tegevus on lubatud seaduses sätestatud tingimustel ja korras.

Liinikaitserajatis kaitsevööndi mõõtmed on :

- maismaal **2 m** liinirajatis keskjoonest või raadiomasti puhul selle kõrgusega ekvivalentne raadius maapinnal meetrites;
- siseveekogul **100 m**.

Liinirajatise kaitsevööndis kasvavate puude okste lõikamise kohustus on maavaldajal, kelle maa peal need puud kasvavad. Sellega seotud kulud kannab liinirajatise omanik, kui tema ja maavaldaja ei ole kokku leppinud teisiti.

6.1.8 Gaasi - ja kaugküttevõrkude kaitsevööndid

Alus: Elektri-, gaasi- ja kaugküttevõrgu kaitsevööndite ulatus 1999

Kaitsevööndite ulatus on maa-alustel **soojatorustikel** teiste kommunikatsioonidega (kanalisatsioon, veetrass, sidetrass, gaasitrass, elektrikaabel (<10 kV) ristumisel 0,3 kuni 1,0 m ning paralleelsel kulgemisel 0,5 kuni 2,0 m olenevalt toru või kaabli iseloomust. Maa-aluste soojatorustike kaitsevööndi vähim kaugus vertikaalsuunas ehitistest ja tehnovõrkudest on 0,5 kuni 2,0 m.

Maapealsete soojatorustike kaitsevööndite vähim kaugus vertikaalsuunas maanteedest on 5,0 m ja jalakäijate teedest 2,2 m.

Maapealsete soojatorustike kaitsevööndite vähim kaugus elektriõhuliinide kõige nõrgusama kohani on:

kuni 1 kV	1,0 m;
1 kuni 20 kV	3,0 m;
35 kuni 110 kV	4,0 m;
150 kV	4,5 m;
220 kV	5,0 m;
330 kV	6,0 m.

4.1.9 Põhjaveekaitse

Alus: Veeseadus 1996 (1998, 1999)

Veehaarde sanitaarkaitseala moodustamise ja projekteerimise korra kehtestamine 1997

Väetamise ja reoveesette kasutamise piiramine 1994

Põhjavee uurimise, kasutamise ja kaitse korra ning puurkaevude projekteerimise, puurimise, konserveerimise ja likvideerimise kord 1997

Põhjavesi on riigi omandis.

Põhjaveehaardele moodustatakse sanitaarkaitseala, üldjuhul **50 m** raadiuses ümber puurkaevu või **50 m** raadiuses ümber puurkaevude rea otsmiste puurkaevude.

Sanitaarkaitseala ei moodustata, kui kasutatav põhjavesi ei sobi oma olemuselt olmeveeks või kui vett võetakse põhjaveekihist alla 10m³/d ühe kinnisasja vajadusteks.

Veehaarde sanitaarkaitseala ulatust võib vähendada keskkonnaminister:

- vett võetakse alla 10 m³ ja kasutatakse ühisveevärgi vajadusteks-sanitaarkaitseala **10 m**.

- vett võetakse üle 10 m³ ja põhjavesi on hästi kaitstud-sanitaarkaitseala **30 m**.

Põhjaveehaarde sanitaarkaitsealal on keelatud majandustegevus, välja arvatud veehaarderajatiste teenindamine, metsa hooldamine, heintaimede niitmine ja veeseire.

Maaomanik (valdaja) ei tohi põhjustada üleujutusi; kalda, tammi ega muu rajatise purunemist; maa soostumist; pinnase erosiooni ega maalihet.

Töid põhjaveeuuringute läbiviimiseks, puurkaevude projekteerimiseks, puurimiseks ja likvideerimiseks võivad teostada ainult vastavat tegevuslitsentsi omavad ettevõtjad.

Kasutamiskõlbmatud või põhjavee kvaliteedile ohtlikud puurkaevud likvideeritakse vastavalt kehtivale korrale. Veevajaduse vähenemise või omaniku tegevuse lõppemise tõttu kasutuseta jäänud puurkaevud tuleb konserveerida suudme kinnikeevitamise teel kuni uue omaniku selgumiseni.

Pinna- ja põhjavee ning mullaviljakuse säilitamiseks tuleb kaitsmata ning nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel jälgida, et lubatud loomkoormus, sõnniku ja mineraalväetiste lubatud aastahulgad poleks ületatud. Keelatud on laotada sõnnikut, läga (vedelsõnnikut), virtsa või mineraalväetisi lumele või külmunud maale ning külvata mineraalväetisi lennukilt.

4.1.10 Reoveepuhastite sanitaarkaitsetsoon

Alus: SNiP 2. 04. 03-85.

Reoveepuhastite ja biotiikide sanitaarkaitsetsoon on **200 m** ning seal ei tohi olla ja sinna ei tohi ehitada elamuid ja ühiskondlikke objekte.

Reovee pumbajaamade sanitaarkaitsetsoonis ei tohi olla ja sinna ei tohi ehitada elamuid ja ühiskondlikke objekte, sanitaarkaitsetsoon on **20 m**.

4.1.11 Tuleohutusnõuded

Alus: Tuleohutuse üldnõuded 2000

Metsa ja muu taimestikuga kaetud alade tuleohutuse eeskiri 1996

Vastutus tuleohutusnõuete täitmise eest krundil lasub selle omanikul ja valdajal. Territooriumi sõidutee, juurdepääs ehitisele ja ladustatud materjalile ning tuletõrjeveevõtukohale hoitakse vaba ning aastaringsest kasutamiskõlblikus seisukorras, objekti territoorium hoitakse alaliselt puhas põlevmaterjali jäätmetest.

Territooriumile ei tohi rajada ehitist ilma kehtestatud korras heakskiidetud projektita, samuti on keelatud muuta ehitise kasutusotstarvet, seda rekonstrueerida,

kapitaalselt remontida või tehniliselt ümber seadistada ilma kehtestatud korras heakskiidetud projektita.

Kütust tuleb hoida selleks ettenähtud ruumis või väljaspool ehitist vähemalt 4 m kaugusel asuval platsil.

Üldjuhul on keelatud kulu põletamine.

Täpsed tuleohutuskujad territooriumil määratakse detailplaneeringu või ehitusprojektiga.

Tuleohtlikuks alaks loetakse metsa ja muu taimestikuga nagu kuluheinaga, tuleohtliku põõsastikuga (kadakas), poolpõõsastikuga (kanarbik, sookail, põõsasmaran) ja kuivanud rooga kaetud ala ning turbapinnasega ala. Tuleohtlik aeg tuleohtlikul alal algab kevadel pärast lume sulamist ning lõpeb sügisel vihmaste ilmade saabumisel.

4.1.12 Välisõhu saastekaitse

Alus: Välisõhu kaitse seadus 1998 (1999)

Saasteallikaks on saasteaineid välisõhku suunav või eraldav objekt. Paikne saasteallikas on püsiva asukohaga saasteallikas. Liikuv saasteallikas on mootorsõiduk või liikurmasin, mis kasutab gaasilist, vedelat või tahket kütust.

Paikse saasteallika valdajale annab saasteloa saasteallika asukohajärgne keskkonnateenistus, kui saasteainete väljumiskõrgus on kuni 100 m maapinnast ning Keskkonnaministeerium, kui saasteainete väljumiskõrgus vähemalt ühest saasteallika valdaja valduses olevast saasteallikast on üle 100 m maapinnast.

Paikse saasteallika valdaja peab kavandama meetmeid välisõhku eralduvate saasteainete koguste piiramiseks, et vähendada saastetaset ebasoodsate ilmastikutingimuste puhul. Korralduse saasteainete eraldumise piiramiseks annab vallavalitsus.

Kui saasteallika valdajal on tehnilistel või majanduslikel põhjustel võimatu vältida saastetaseme piirväärtuse ületamist väljaspool oma territooriumi, võib ta taotleda sanitaarkaitseala moodustamist saasteala ümber, mille piires kehtivad eritingimused ning mille kohal olevas õhus võib saastetaseme piirväärtust ületada. Sanitaarkaitseala piirid määrab vallavalitsus kokkuleppel saasteallikaga piirnevate maavaldajatega.

Edasi tuleb arendada välisõhu kaitsele suunatud meetmete rakendamist olemasolevate ettevõtete töö korraldamisel ja uute ettevõtete ehitamise planeerimisel, seda eriti puidutöötlemisettevõtete puhul. Eesmärgiks on välisõhu saastamise viimine miinimumini, keskkonnasõbraliku kütuse kasutamine katlamajades, st. puidu ja puidujäätmete eelistamine teistele kütustele.

4.1.13 Maaparandus

Alus: Maaparandusseadus 1994

Maaparandus on põllu- või metsamajandusliku maa kuivendamine, niisutamine või veerežiimi kahepoolne reguleerimine. Maaparandussüsteem või selle osa on maatüki oluline osa ja kuulub maaomanikule. Põllumajandusministeeriumi bilansis olevad maaparandussüsteemid antakse maade tagastamisel või asendamisel üle maaomanikule, kelle maal nad paiknevad.

Igasugune kunstlik veevoolu takistamine ja ummistamine maaparandussüsteemis ning veevõtt maaparandussüsteemist, kui see tekitab kahju teisele maaomanikule või maaparandussüsteemile, on keelatud. Maad ei või harida lähemal kui 1 m eesvoolu pervest, kui seadusega ei ole kehtestatud laiemat kaitsevööndit. Maaomanik peab lubama kasutada oma maad maaparandussüsteemide seisundi kontrollimiseks, maaparanduslikeks uurimis- ja projekteerimistöodeks, maaparandustöödest tingitud ajutisteks läbisõitudeks ja pinnase paigaldamiseks, kui hüvitatakse talle tekitatud kahju.

Maaparandussüsteemide kaitsmiseks ulukite kahjustava tegevuse eest (kopratamid) võib omanik need kõrvaldada keskkonnaministri poolt kehtestatud korras. Juhul kui loodushoiu seisukohalt ei ole kopratamme võimalik kõrvaldada, hüvitatakse omanikule tekkinud kahju riigieelarvest.

Maa kruntimisel või ümberkruntimisel kooskõlas maakorralduslike õigusaktidega tuleb tagada maaparandussüsteemi toimimine ja kaitse.

4.2. Maade reserveerimine

Alus : Planeerimis- ja ehitusseadus 1995 (1996, 1999)

Katastriüksuse sihtotstarvete liikide ja nende määramise aluste kinnitamine 1995

Maa reserveerimise all mõistetakse alasid, mis on reserveeritud mingiks muuks otstarbeks kui seda on praegune maa kasutamise sihtotstarve. See ei tähenda selle maa-ala terviklikku ega automaatset teiseks otstarbeks kasutuselevõttu vaid pigem, et antud ala oleks võimalik hiljem, sellekohase vajaduse ja soovi tekkimisel reserveeritud otstarbest lähtudes kasutada. Näiteks maade reservi arvamine elamuehituseks, teede rajamiseks või mõnel teisel välja toodud eesmärgil.

Mingiks otstarbeks reserveeritud maad võib maa omanik edasi kasutada selle praegusel sihtotstarbel seni, kuni ta seda soovib. Uue reserveeritud otstarbega saab maad kasutusele võtta vaid läbi detailplaneeringu või maa katastris toodud sihtotstarbe muudatuse. Kui maad soovib uuel otstarbel kasutada keegi teine kui maaomanik ise, tuleb maa praeguselt maaomanikult tema nõusolekul õiglase hüvitise eest ära osta. Näiteks elamuehitusmaana reserveeritud maale võib maaomanik tellida detailplaneeringu ja vastavalt sellele müüa elamuehituseks.

4.3 Maade sundvõõrandamine

Alus: Planeerimis- ja ehitusseadus 1995 (1996, 1999)

Katastriüksuse sihtotstarvete liikide ja nende määramise aluste kinnitamine 1995

Kui üldplaneeringu või detailplaneeringu kehtestamisega kitsendatakse senist maakasutust või krundi ehitusõigust, teatab kohalik omavalitsus sellest kinnisasja omanikule tähtsusega kirjalikult kahe nädala jooksul pärast planeeringu kehtestamist.

Kinnisomandile võib planeeringute alusel seada kitsendusi:

- detailplaneeringu kohustusega aladel - kehtestatud detailplaneeringu alusel ja vastavalt seadustele;
- detailplaneeringu kohustuseta aladel hajaasustuses - kehtestatud üldplaneeringu alusel ja vastavalt seadustele.

Kinnisasja omanikul on õigus nõuda nimetatud kitsendustest tulenevalt kahju õiglast ja kohest hüvitamist Planeerimis- ja ehitusseaduse § 30 ja kinnisasja sundvõõrandamise seaduse korras.

Kohalik omavalitsus on kohustatud kinnisasja omaniku nõudel võõrandama kinnisasja kohese ja õiglase tasu eest, kui kehtestatud üld- või detailplaneeringuga:

- nähakse ette kinnisasja kasutamine avalikul otstarbel;
- piiratakse oluliselt kinnisasja senist kasutamist või muudetakse senine kasutamine võimatuks.

4.4 Keskkonnamõju hindamine ja keskkonnaauditeerimine

Alus: Keskkonnamõtjude hindamise ja keskkonnaauditeerimise seadus

Seadus sätestab eeldatava keskkonnamõju hindamise ja keskkonnaauditeerimise õiguslikud alused ning läbiviimise korra eesmärgiga ennetada keskkonna kahjustamist.

Planeeringu elluviimisega kaasneva võivate majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude ning looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine ning selle alusel säästva ja tasakaalustatud ruumiliste tingimuste seadmine toimub planeerimisseaduse kohaselt.

Keskkonnamõju on tegevusega kaasnev keskkonnaseisundi muutumine või selle kaudu avalduv vahetu või kaudne mõju inimese tervisele või varale.

Keskkonnamõju hindamise eesmärgiks on selgitada, hinnata ja kirjeldada kavandatava tegevuse eeldatav mõju keskkonnale, analüüsida selle mõju vältimise või leevendamise võimalusi ning teha ettepanek sobiva lahendusvariandi valikuks.

Keskkonnamõju hinnatakse, kui kavandatakse ehitamist, ehitise kasutuselevõtmist või olemasoleva kasutusviisi muutmist, millega kaasneb oluline keskkonnamõju ja mis eeldab loodusressursi kasutuselevõtmist, saasteainete või jäätmete keskkonda viimise loa taotlemist või olemasoleva loa muutmist.

Keskkonnaauditeerimise eesmärgiks on perioodiliselt hinnata toimunud või toimuva tegevuse vastavust õigusaktide nõuetele, keskkonnapoliitikas, keskkonnajuhtimissüsteemis ja keskkonnakavas kavandatud standardites ja lepingutes sätestatud auditikliendi määratud kriteeriumide alusel.

4.5 Peremehetu ehitise hõivamise kord

Alus: Peremehetu ehitise hõivamine (valitsuse määrus)

Lähiaastatel on muutumas tõsiseks probleemiks mahajäänud ja lagunevad hooned, eriti endised põllumajanduslikud tootmishooned, millele ei ole enam rakendust leitud. Lisaks maastiku üldpildi rikkumisele on need pidevalt halveneva ehitustehnilise seisukorra tõttu ohuallikaks (sisselangevad katused, varisemisohus seinad ja põrandad) näiteks lastele, kes võivad hoonetesse mängima minna.

Peremehetu ehitise hõivamise õigus ja kohustus ("Peremehetu ehitise hõivamise kord" -vt. Vabariigi Valitsuse määrused) on kohalikul omavalitsusel ja riigil. Ehitise peremehetuse selgitab välja kohalik omavalitsus, kes hindab ehitist ja võtab selle arvele. Pärast arvelevõttu avaldab omavalitsus teate vastavalt kehtestatud korrale määratud tähtjaks ning peale esitatud vastuväidete läbivaatamist otsustab kohtusse pöördumise võimalikkuse ehitise peremehetuse tuvastamiseks.

5. KESKKONNA SÄÄSTLIK KASUTAMINE

5.1. Säästev areng

Säästev areng on võtmesõnaks suhtumises majandustegevusse. See hõlmab nii ökoloogilist majandust, kaasaegset jäätmekäitlust kui ka loodusressursside säästvat kasutamist. Säästva arengu põhimõtete õpetamine on väga oluline inimeste suhtumiste muutmiseks nii loodus- kui ka tehiskeskkonda. Järgmiste põlvkondade väärtushinnangud peaksid oluliselt erinema praegu valitsevatest - oluline on säästva arengu põhimõtete õpetamist alustada võimalikult varakult.

Põllumajanduses on oluline arendada mahepõllundust, mis täidab looduse ja kohalike ressursside säästva kasutuse tingimusi.

Loodusturismi, aga ka turismi loodussõbralikkuse arendamine ja propageerimine vastab ökoloogilistele arengueelistustele.

5.2. Elukohtade, maastike ja looduskoosluste kaitse

Bioloogilise mitmekesisuse vähenemisest on saanud globaalne probleem seoses keskkonna järjest intensiivseme ja laialdasema eksploateerimisega inimkonna poolt. Looduslikud ja ja järjepidavad metsaökosüsteemid muutuvad üha haruldasemaks. Samas on tekkinud olukord, kus tuleb saavutada tasakaal sotsiaaleetiliste ja ressursside kasutamise vahel. Praeguses kiiresti arenevas maailmas on looduskaitse põhiülesanne rõhutada igas olukorras loodusvarade, sealhulgas metsa säästva kasutamise ja majandamise tähtsust. Peale taasiseseisvumist on metsakasutuse intensiivsuse enneolematu kasv kaasa toonud väärtuslike elupaikade mitmekordse kahanemise. Äärmiselt vajalik on tõsta erametsaomanike teadlikkust loodusväärtuste kaitse kohta.

5.3 Jäätmemajandus

Vastavalt 1998 vastu võetud jäätmeseadusele, mis sätestab üldnõuded jäätmete tekke ning neist tuleneva tervise- ja keskkonnaohu vältimiseks ning jäätmehoolduse korralduse jäätmete ohtlikkuse ja koguse vähendamiseks, tuleb iga tegevuse juures võimaluse piires:

- rakendada loodusvarade ja toorme säästlikku kasutamist võimaldavat tehnoloogiat, sh. tehnoloogiat, milles võimalikult suures osas taaskasutatakse jäätmeid;
- valmistada ja sisse vedada eeskätt selliseid tooteid, mis on pikaealised ja korduvalt kasutatavad ning mille kasutusel kõrvaldamisel tekkinud jäätmed on taaskasutatavad võimalikult suurel määral.

Nende eesmärkide täitmiseks koostab kohalik omavalitsus jäätmekava oma arengukava osana, juhindudes maakonna jäätmekavast. Jäätmekavast avade koostamisel tuleb arvesse võtta järgmisi jäätmekäitluse põhinõudeid:

- jäätmekäitluses tuleb kasutada parimat võimalikku tehnikat, kui sellega ei kaasne ülemääraseid kulutusi;
- jäätmed tuleb taaskasutada, kui see on tehnoloogiliselt võimalik ning sellega ei kaasne ülemääraseid kulutusi, võrreldes teiste jäätmekäitlusviisidega;
- jäätmetest energia saamisele tuleb eelistada nende taaskasutamist toorme või materjalina;
- jäätmeid tuleb taaskasutada või kõrvaldada nende tekkekohale võimalikult lähedal asuvas tehnoloogiliselt ja keskkonnakaitseks sobivas jäätmekäitluskohas.

5.4 Maavarade kasutamine

Tulevikus tuleb **turba** tootmiskahtude planeerimisel arvestada asjaoluga, et neid ei tohiks suurendada, kuna turba looduslik juurdekasv ei kompenseeri tootmist. Küll on aga võimalik vähendada tootmiskadusid, mis spetsialistide hinnangul moodustavad praegu ~40%.

- asendada freesturba tootmine tükkturba- tootmine neilt aladelt, kus vähelagunenud turvas on juba ammendatud

- hästilagunenud humiinainerikkast madalsooturbast kasvustimulaatorite valmistamine, lihtsa tehnoloogia tõttu võib tootmist soovitada ka talupidajatele;
- turba kasutamine aktiveeritud söe tootmisel puhastusseadmete tarbeks; värvainete, kosmeetikavahendite, medikamentide, filtrite, koksi, vaikude tootmisel, samuti uus suund turba kasutamisel - balneoloogias asendamaks ravimuda,
- tootmise planeerimisel arvestada, et alles jääksid jõhvikasood, samuti on perspektiivne jõhvikasooduste rajamine mahajäetud freesväljadel.
- väljatöötatud sooladel tuleks kaaluda loodusliku veereziimi taastamist uue turba tekkeks.

Kruusliiva varude kasutamisse tuleb suhtuda säästlikult, kuna tegemist on geoloogilise varuga. Uute varude kasutuselevõttu piiravad paljud tegurid - kaitsealad, ehitised, põllumaad, puistud, väärtusliku metsad.

6. EHITAMISE PRINTSIIBID

6.1 Detailplaneeringu kohustusega alad.

Detailplaneering koostatakse valla territooriumi väiksema osa kohta ja mis on lähiaastate ehitustegevuse aluseks.

Detailplaneeringuga määratakse planeeritava ala kruntideks jaotamine; krundi ehitusõigus, tänavate maa-alade ja liikluskorralduse põhimõtted; haljastus ja heakorrasutus; ehitistevahelised kujad; tehnovõrkude ja rajatiste paigutus; keskkonnakaitse abinõud; maakasutuse ja ehitamise erinõuded kaitsealadel ja kaitsealustel objektidel vastavalt seadustele; vajadusel ettepanekud objektide kaitse alla võtmiseks; olulisemad arhitektuurinõuded ehitistele; servituutide vajadus, riigikaitsealised maa-alad ja muud seadustest tulenevad kinnisomandi kitsendused.

Detailplaneeringuga võib teha ettepaneku kehtiva üldplaneeringu muutmiseks. Kehtestatud detailplaneering on aluseks ehitiste projekteerimisele ja uute kinnistute moodustamisele ning olemasolevate kinnistute piiride muutmisele tiheasustuses ja detailplaneerimise kohustusega aladel hajaasustuses. Hajaasustusega aladel tuleb arvestada kõikide kitsendustega, mis tulenevad vabariigi seadusandluse ja normatiivdokumentide poolt.

Väiksemate hoonete so. kuni 2 korrust ja 300m², puhul ei nõuta hajaasustuses detailplaneeringu koostamist.

Detailplaneering tuleb koostada veekogude kallastest 250m ulatusse jäävate ja metsastatud alale rajatavate uute kruntide või kinnistute hoonestamiseks ning juhul kui hajaasustuses kavatakse ühele krundile rajada rohkem kui üks elamu või suvila ja kui elamule lisaks rajatakse samale krundile enam kui üks abihoone. Omavalitsus võib detailplaneeringu koostamist nõuda ka kinnistu jagamisel enamaks kui kaks krunti või väiksemateks osadeks kui 2 ha.

Detailplaneeringu koostamine on vajalik kõigi uute teenindus-, kaubandus-, majutus-, tööstus- ja laohoonete rajamiseks, vallavalitsuse nõudel ka tehnovõrkude rajamiseks.

6.2 Arvestamine olemasoleva elu- ja looduskeskkonnaga

Ehitustegevuseks ei ole soovitatav kasutada viljakaid põllumaid, häid metsamaid, veekogude kallastel asuvaid karjamaid ja niite, soostunud või soostuvaid alasid ning liigirikaste biotoopidega alasid. Tööstusobjektide jt. keskkonda mõjutavate ehitiste rajamisel tuleb vajadusel läbi viia keskkonnaekspertiis vastavalt kehtestatud korrale.

Elamuehituses ei ole ette näha mitmekorruseliste sektsioonelamute ehitamist, valdavaks elamutüübiks on ette näha ühepereelamud ja ridaelamud.

Tööstuse rajamisel tuleb jälgida üldplaneeringus kehtestatud ja reserveeritud piirkondi. Esmajärjekorras tuleb leida kasutus olemasolevatele endiste majandite tootmishoonetele, nende kasutuselevõttu hõlbustab ka kommunikatsioonide olemasolu.

Detailplaneeringute koostamise vajaduse otsustab ja projekteerimistingimused väljastab Kaiu Vallavalitsus; tehnorajatiste ja kommunikatsioonide puhul haldaja. Omavalitsus peab nõudma ebaseaduslike ehitiste likvideerimist.

6.3 Planeeringute koostamise järjestus, kehtivad planeeringud.

Planeeringute koostamine sõltub investeerijate ja ehitajate olemasolust, soovidest ning elu poolt loodud vajadustest.

7. RAPLAMA MAAKONNAPLANEERING. TEEMAPLANEERINGUD

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 1999 aastal välja antud korraldusele algatada kõigis maakondades planeering **"Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused"**, mille üheks eesmärgiks seati ka üleriigilises planeeringus esitatud Eesti roheline võrgustiku täpsustamine ja piiritlemine. Teemaplaneeringus, mis kehtestati 05.02.2003 aastal, tegeldi põhjalikumalt kahe olulise alateemaga - **maakonna roheline võrgustik ja väärtuslikud maastikud**. Planeeringu koostamise koordineerijaks oli Rapla Maavalitsuse Arengu- ja planeeringuosakond, töös osalesid Raplamaa Keskkonnateenistus, Regio AS, Eesti Põllumajandusülikooli Keskkonnakaitse Instituut, Eesti Metsakeskuse OÜ, Maa-amet, Muinsuskaitseamet ja Natura 2000 pilootprojekti töögrupp.

7.1 Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused.

7.1.1 Roheline võrgustik

Maakonna roheline võrgustiku struktuurielementide määratlemisel on tuginetud:

- võrgustiku elementide suurusele (tugialade pindala, koridoride laius);
- looduslike alade osatähtsusele nendes;
- alade kaitseväärtusele (haruldus, ohustatus, kaitstuse aste, looduslikkus);
- ökoloogilistele, keskkonnakaitsele ja maastikulistele iseärasustele,
- liikide elupaigaeelistustele, rändekoridoride paiknemisele.

Rohelises võrgustikus eristatakse kaks osa:

- tugialad e. tuumalad - ümbritsevast kõrgema väärtusega alad, millele süsteemi toimimine peamiselt toetub;
- ribastruktuurid e. rohelised koridorid ja siduselemendid, mis seostavad tugialad omavahel terviklikuks võrgustikuks.

Võrgustikuga on seotud ka nn. nullalad e. puhervööndid, mis haaravad metsamaid väljaspool tugialasid, kasutusest välja jäänud rohumaid; nullalad teenivad eeskätt rohelise võrgustiku elementide kaitsepuhvri rolli, aga neid saab reservaladena potentsiaalselt kasutada ära ka võrgustiku enda edasiarendamiseks.

Uute roheliste alade planeerimist ei ole ette nähtud, samuti puudub vajadus ulatusliku metsauuenduse järele, kuna suurima rohelise vööndi maakonnas moodustavad just Kõrvemaa metsad ja märgalad. Põhja-Eesti lavamaal, kus on ajalooliselt välja kujunenud tihedam inimasustus, on rohelised massiivid väiksemad ja paiknevad hõredamalt.

Vajalik on olemasoleva võrgu säilitamine ja taastamine ning elustiku ja loodusliku mitmekesisuse säilimise tagamine. Säilitada tuleb rohelise võrgustiku rekreatiivne roll - puhkus looduses, seene- ja marjakorjamine, jahipidamine, kalapüük.

Rohelise võrgustiku alal kavandatavate planeeringute, kavade jm. puhul tuleb arvestada nõudega, et roheline võrk jääks toimima, et tugialade suurust ei vähendataks olulisel määral ning et läbi ei lõigataks rohelisi koridore.

Soovitused:

- haruldaste taimekoosluste ja vääriselupaikade säilitamine kaitsealadel ja väljaspool neid rohelise võrgustiku aladel;
- uute kaitsealade loomine (Mahtra maastikukaitseala);
- Natura 2000 lõppvalik, alade kaitse eeskirjade väljatöötamine ja ellurakendamine, samuti toetuste süsteemi käivitamine;
- säilitada tugialade terviklikkus ja nendevaheline sidusus;
- poollooduslike koosluste säilitamine ja hooldamine;
- kasutusest välja langenud karjäärade rekultiveerimine;
- rohelise võrgustiku säilimist tagava majandustegevuse arendamine alal;
- tugialade puhervööndite senise maakasutuse säilitamine looduslikus või poollooduslikus olekus;
- maa sihtotstarvet muutvaid arendustegevusi tuleb kooskõlastada keskkonnateenistusega ning keskkonnamõju hindamisel tuleb pöörata tähelepanu rohevõrgustiku funktsioneerimisele;
- veekogude vee omadusi halvendavate tegevuste vältimine, veekogude ja nende kallaste looduslikkuse säilitamine, rikutud veekogude looduslikkuse taastamine, allikate veerezhimi säilitamine;
- rohevõrgustikku koridori läbilõikavatele teedele migratsioonikoridoride planeerimine, rändeks sobivate läbipääsude kavandamine;
- ökoturismi soosimine rohelises võrgustikus ja looduse õpperadade süsteemi kavandamine.

7.1.2 Väärtusliku maastikud

Väärtuslik maastik teemaplaneeringu mõistes on maastik, mida võimalikult suur hulk erineva tausta, teadmiste ja kogemustega inimesi on pidanud/peab läbi aegade oluliseks. Väärtuslike maastike kirjeldamisel ja hindamisel kasutatud väärtused:

- kultuurilis- ajalooline väärtus;
- esteetiline väärtus;
- looduslik väärtus;
- identiteediväärtus;
- puhkeväärtus (turismipotentsiaal).

Väärtuslike maastike võrgu määratlemisel on keskendatud eeskätt kultuurimaastikele, osaline kokkulangevus on rohelise võrgustiku aladega.

Väärtuslike maastikena Kaiu vallas on määratletud

- Kuimetsa karstiala, millele on omistatud maakondlik tähtsus ning mis sisaldab loodusmaastikku ja ajaloolise ning kultuuriloolise tähtsusega paika;
- Vahastu , millele on omistatud kohalik tähtsus ning mis sisaldab põllumajanduslikku ja loodusmaastikku ning ajaloolise ja kultuuriloolise tähtsusega paika.

Väärtuslike maastike reservaladena määratleti Toomja küla, Karitsa küla, Kaiu mõis, Viirika küla ning Lihu küla.

Looduslike veekogude vähesuse tõttu tuleb kõrge puhkeväärtusega aladeks lugeda avalikud supluskohad - Karitsa veehoidlas, Selgemäe supluskoht.

Kõikidele väärtuslikele maastikele tuleb enne 2005 aasta lõppu koostada maastikuhoiduskava, milles oleksid fikseeritud soovitud maastiku säilitamiseks ja hooldamiseks konkreetsete meetmete tasandil.

Ehituskeeluvööndisse ei tohi rajada uus tootmishooneid, va. väärtuslike maastike säilitamise või veekasutusega seotud ehitised ja vanade taluhoonete taastamine. Elamuehitus peab vööndi piires järgima kujunenud ajaloolist asustust ja traditsioone. Kaiu valla ehitusmäärusega 21.02.2003 on kehtestatud detailplaneeringu koostamise kohustuslikkus Kaiu aleviku, Kuimetsa, Vahastu, Vaopere, Tamsi, Toomja, Tolla, Põlliku ja Vana-Kaiu külade olemasolevatel ja kavandatavatel , selgelt piiritletatvatel kompaktsel asustusega territooriumi osadel:

- uute hoonete püstitamisel;
- olemasolevate ehitiste maapealse mahu suurendamisel üle 33%;
- maa-alade kruntideks jaotamisel.

Ehitusmäärusega on valla **miljööväärtusega aladeks** kehtestatud Karitsa veehoidla ja Vahastu kiriku ning linnuse lähiümbrus. Miljööväärtuslikul alal on nõutav detailplaneeringu koostamine järgmistele ehitistele püstitamiseks:

- tanklad,
- loomakasvatushooned.

Soovitused:

- ajaloolise asulapildi säilitamine valitud osades;
- vanade hoonete restaureerimine või konserveerimine;
- väärtuslike elementide tähistamine ja parem eksponeerimine;
- jalgsi- või jalgrattamarsruutide kavandamine.
- ajaloolise külapildi ja traditsioonilise külamustri säilitamine;
- traditsioonilise hoonestuse säilitamine ja taastamine;
- pärandkultuuri elementide säilitamine ja taastamine;
- põllumajandusliku tegevuse soodustamine;

- puudesalude säilitamine maastikus;
- teede õgvendamise vältimine;
- vaadete avamine ja säilitamine;
- maastiku ja tema väärtuste parem tähistamine ja eksponeerimine;
- ala loodusliku ilme säilitamine;
- maastiku ja üksikobjektide hooldatuse tagamine;
- niitude jm. traditsiooniliste elementide taastamine;
- vaatetornide kasutuselevõtt;
- loodusobjektide kättesaadavaks tegemine;
- peatus- ja puhkekohtade reserveerimine;
- viidamajanduse korrastamine;
- veekogude kallaste ja kallasradade hooldamine.

Konfliktikohtad on planeeringu mõistes alad, kus mitu objekti (nähtust) pretendeerib samale territooriumile või üks objektidest mõjutab ebasoodsalt teisi. Kaiu vallas on konfliktikohtadena määratud teelõigud Kose-Purila teel kui roheline võrgustiku ja loomade rändetee läbilõikajad.

8. KASUTATUD MATERJALID

1. Siin- ja sealpool maanteed. Raplamaa - A. Paidla 1991.a.
2. Rapla maakonna teeninduskeskused ja tagamaad - J.Peeterloo, M.Kaisel oktoober, 2000.a. (täpsustatud märtsis 2001.a.)
3. ENSV Ministrite Nõukogu juures asuv Eesti Veemajandusinspeksioon, 1986.a., Eesti NSV jõgede, ojade ja kraavide nimestik
4. Eesti veed. AS Regio ja Tartu Ülikooli loodusgeograafia kateedri kaart. 1991.a.
5. Regio Teedeatlas 2000.a.
6. BTG Eestimaa reisijuht 2000/2001
7. Rapla rajoonis - Eesti NSV TA Kodu-uurimise komisjon, Eesti NSV Looduskaitse Seltsi artiklite kogumik 1976.a.
8. Rapla maakonna kaitstavate loodusobjektide kaart M 1: 150 000
9. Eesti Looduskaitse - Eesti Vabariigi Keskkonnaministeerium 1996.a.
10. Internet
11. Raplamaa Maakonnaplaneering 1999.a.
12. Raplamaa Maakonnaplaneering. Teemaplaneering.
Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused.
13. Rapla rajooni maavarade territoriaalskeem. TK Eesti Geoloogia. Tallinn 1989.a.
14. Raplamaa Keskkonnateenistuse materjalid
15. Muinsuskaitseinspeksiooni materjalid
16. Vääriselupaikade inventuur Eestis 1999-2002 - Keskkonnaministeerium